

Yönetim Kurulu Üyelerinin Kusursuz Sorumluluğu^(*)

The Strict Liability of the Members of the Board of Directors

Doç. Dr. Beşir Fatih DOĞAN^(**)
Arş. Gör. Rumeysa Betül YILDIRIM^(***)

Öz

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu incelendiğinde kural olarak yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun kusur ilkesine dayandığı görülmektedir. Ancak Kanun'un münferit hükümlerinde aralarında yönetim kurulu üyelerinin de bulunduğu yöneticiler için kusursuz sorumluluk halleri öngörülmektedir. TTK m. 549'da öngörülen "Belgelerin ve Beyanların Hukuka Aykırı Olması", TTK m. 550/1'de öngörülen "Sermaye Hakkında Yanlış Beyanlar" ve TTK m. 552'de öngörülen "Halktan Para Toplamak" yönetim kurulu üyeleri için öngörülen kusursuz sorumluluk hallerini oluşturmaktadır.

Çalışmamızda yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna ve özellikle kusur ilkesine değinildikten sonra kusursuz sorumluluğun genel özelliklerine ve yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluk hallerinin her birinin üzerinde durularak yönetim kurulu üyeleri için kurtuluş kanıtı getirilmesi imkanı tanınıp tanınmadığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Anonim Şirket, Belgelerin ve Beyanların Hukuka Aykırı Olması, Kusursuz Sorumluluk, Sermaye Hakkında Yanlış Beyanlar, Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu.

Abstract

When the Turkish Commercial Code No. 6102 is examined, it is seen that the liability of the members of the board of directors is based on the principle of fault. However, in individual provisions of the Law, strict liability situations are foreseen for the managers, including the members of the board of directors. "Illegality of Documents and Statements" stipulated in TCC art. 549, "False Statements

^(*) Araştırma Makalesi / [Makale Geliş Tarihi](#): 10.07.2023 - [Makale Kabul Tarihi](#): 06.08.2023
[DOI](#): 10.56701/shd.1325230

^(**) Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Ankara - Türkiye
[E-posta](#): bfdogan@hacettepe.edu.tr
[Orcid No](#): <https://orcid.org/0000-0003-3683-7171>

^(***) Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Ankara - Türkiye
[E-posta](#): rumesa-yildirim@hacettepe.edu.tr
[Orcid No](#): <https://orcid.org/0000-0003-0757-5651>

About Capital” stipulated in TCC art. 550/1 and “Collecting Money from the Public” stipulated in TCC art. 552 constitutes the strict liability conditions foreseen for the members of the board of directors.

In our study, after mentioning the liability of the members of the board of directors and especially the principle of fault, it has been evaluated whether it is possible to bring proof of salvation for the members of the board of directors by emphasizing the general characteristics of strict liability and each of the strict liability situations of the members of the board of directors.

Keywords

Joint Stock Company, Illegality of Documents and Statements, Strict Liability, False Statements About Capital, Liability of Members of the Board of Directors.

GİRİŞ

Yönetim kurulunun, anonim şirketin temsil ve yönetim organı olarak anonim şirketi temsilen yaptığı iş ve işlemler sonucunda anonim şirket ad ve hesabına hak ve borçlar doğmaktadır. Bununla birlikte yönetim kurulu, gerçek ve tüzel kişilerden oluşmaktadır ve yönetim kurulu üyesi olan bu kişiler anonim şirketi ilgilendiren kararları alıp anonim şirketi temsilen faaliyet yürütmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin hukuka aykırı eylemlerinden dolayı sorumlu olmaları hakkaniyet gereğidir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹ (TTK), yönetim kurulu üyelerinin hukuki ve cezai sorumlulukları üzerine düzenlemeler getirmekte ve ilkeler belirlemektedir. Uygulamada büyük öneme sahip bu konu da Türk hukuk öğretisinde birçok esere konu olmuş oldukça tartışılmıştır. Ancak yapılan bu çalışmalar, yönetim kurulu üyelerinin kusur sorumluluğuna yoğunlaşmış olup kusursuz sorumluluğa ya hiç yer vermemiş ya da çok az değinmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, 6102 sayılı TTK’da yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluk halleri öngörülüp görülmediğini incelemektir.

Çalışma, üç bölümden oluşmakta olup ilk bölümde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu kapsamda, öncelikle yönetim kurulunun organ olmasına kısaca değinildikten sonra yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun hukuki niteliği, şartları ve fonksiyonu incelenmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun şartları incelenirken özellikle zarar ve kusur şartlarına değinilmiştir.

İkinci bölümde kusursuz sorumluluk hakkında bilgi verildikten sonra TTK’da yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun düzenlendiği hükümler incelenmiştir. TTK m. 549’da düzenlenen “*belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması*”, TTK m. 550/1’de düzenlenen “*sermaye hakkında yanlış beyanlar ve*

¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 14/02/2011 Sayı: 27846

ödeme yetersizliğinin bilinmesi” ve TTK m. 552’de düzenlenen “*halktan para toplama*”ya ilişkin hükümler bu kapsamda değerlendirilen hükümlerdir. TTK’da öngörülen sorumluluk hallerinin yanı sıra spor anonim şirketlerinde yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğu ve yönetim kurulu üyelerinin anonim şirketin kamu borçlarından sorumluluğu da incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise gerçekten de TTK’da yönetim kurulu üyeleri için kusursuz sorumluluk öngörülüp görülmediği değerlendirildikten sonra kurtuluş kanıtı getirme imkanı olup olmadığı incelenmiştir.

I. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNA GENEL BİR BAKIŞ

A. YÖNETİM KURULUNUN ORGAN NİTELİĞİ

Tüzel kişiler, gerekli organlara sahip oldukları takdirde fiil ehliyeti kazanmaktadırlar (TMK m. 49). Türk Medeni Kanunu’nda² (TMK) tüzel kişilerin tamamı için getirilen bu düzenleme, bir tüzel kişi olan anonim şirketler için de geçerlidir. Anonim şirketlerin yönetim kurulu ve genel kurul olmak üzere iki temel organı vardır. Esas sözleşme ile atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş bir veya birden çok üyeden oluşan yönetim kurulu, anonim şirketin zorunlu bir organdır (TTK m. 359). Yönetim kurulu en az bir gerçek ya da tüzel kişiden oluşur ve üyelerin görev süresi en çok üç yıldır. Bu süre üç yılı aşamaz, zira TTK m. 362’de düzenlenen bu kural emredici niteliktedir. Anonim şirketlerde kanunen gerekli olan organlardan birinin uzun süreden beri bulunmaması bir fesih nedeni olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla yönetim kurulunun, anonim şirket için kanuni ve zorunlu bir organdır³. Anonim şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasında ise bir sözleşme ilişkisi vardır⁴. Yönetim kurulu üyesinin genel kurul tarafından seçilmesi

² 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 08/12/2001 Sayı: 24607

³ Ersin Çamoğlu, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2010), 33. Yönetim kurulunun yokluğu ve oluşmaması anonim şirketin feshi sebeplerinden birini oluşturur. TTK m. 530, “Uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli olan organlarından biri mevcut değilse veya genel kurul toplanamıyorsa, pay sahipleri, şirket alacaklıları veya Gümrük ve Ticaret Bakanlığının istemi üzerine, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi, yönetim kurulunu da dinleyerek şirketin durumunu kanuna uygun hâle getirmesi için bir süre belirler. Bu süre içinde durum düzeltilmezse, mahkeme şirketin feshine karar verir.” diyerek yönetim kurulunun olmaması veya toplanamaması halinde anonim şirketin feshinin söz konusu olacağını düzenlemiştir. Anonim şirketlerde organ hakkında detaylı bilgi için bkz. Beşir Fatih Doğan, *Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2011) 5 vd.

⁴ Necla Akdağ Güney, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2010), 276 vd.; Ersin Çamoğlu (Reha Poroy / Ünal Tekinalp). *Ortaklıklar Hukuku Cilt I* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2019), N. 544; Çamurcu, Emin Çamurcu, *Anonim Ortaklıklarda Farklılaşmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015), 39 vd. Anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki sözleşmenin hukuki niteliğinin ne olduğuna ilişkin öğretide farklı görüşler mevcuttur. İleri sürülen ilk görüş, bir vekalet sözleşmesi olduğu kanısındadır. Bu görüş dayanağını, adi şirkete ilişkin TBK m. 630’dan almaktadır.

öneri niteliğindeki yönetim kurulu üyeliğini kabul niteliğindedir⁵. Organ sıfatı bizzat yönetim kuruluna aittir, yönetim kurulu üyesi organ sıfatını haiz değildir⁶.

Tüzel kişiler, organları aracılığıyla iradelerini açıklar (TMK m. 50/1). Ancak tüzel kişinin organları, tüzel kişiden ayrı ve onu temsil eden bir temsilci değil, bizzat tüzel kişinin bir parçasıdır⁷. Anonim şirketin organlarından biri olan yönetim kurulu, iç ilişkilerde şirketin yönetimini, dış ilişkilerde ise temsil görev ve yetkisini üstlenmektedir (TTK m. 365/1)⁸. Yönetim kurulu, şirketin amacına ve konusuna dahil olan işleri şirket adına yapma yetkisini haizdir⁹. Temsil yetkisinin kullanılarak yapılan işlemlerden doğan hak ve borçlar, yönetim kurulu üyelerine değil, bizzat anonim şirkete ait olur.

Yönetim kurulu üyelerinin anonim şirketi temsil yetkisini kullanarak gerçekleştirdikleri işlemlerden dolayı üçüncü kişilere karşı kişisel sorumlulukları söz

Ticaret şirketlerine ilişkin TTK m. 126'nın adi şirket hükümlerine yaptığı yollama nedeniyle anonim şirketin yönetim kurulu üyesiyle olan ilişkisine de adi şirketin yönetici ortaklarla arasındaki ilişkisinin uygulanacağı kabul edilmektedir. Bu görüş için bkz. İsmail Doğanay, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin "Hukuki" Sorumlulukları" *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 17/57 (1994) s. 58; Çamoğlu, *Hukuki Sorumluluk*, 117. Öğretideki diğer bir görüş, bu ilişkinin bir hizmet sözleşmesi olduğunu savunmaktadır. Bu görüş, şirketle yönetim kurulu arasındaki ilişkinin sürekliliğine dayanmaktadır. Bkz. Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 41. Bir diğer görüş, bu sözleşmenin sui generis bir sözleşme olduğunu yönündedir. Bu sözleşme hem vekalet sözleşmesi hem de hizmet sözleşmesi unsurlarını içinde barındıran ancak kendine özgü nitelik taşıyan bir sözleşmedir. Bkz. Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 282. Son görüş ise bu sözleşmenin yine kendine özgü bir sözleşme olduğunu savunmakla birlikte şirketler hukuku ile borçlar hukukuna ilişkin unsurları içinde barındıran bir sözleşme olduğunu kabul etmektedir. Bkz. Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 43.

⁵ Oğuz İmregün, *Anonim Ortaklıklar* (İstanbul: Yasa Yayınları, 1989), 227; İsmail Kırcı (Feyzan Hayal Şehirali Çelik / Çağlar Manavgat), *Anonim Şirketler Hukuku Cilt I* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013) 453; Çamoğlu, *Hukuki Sorumluluk*, 114; Peter Forstmoser vd. *Schweizerisches Aktienrecht* (Stämpfli, 1996) Nr. 23.

⁶ Aynı yönde bkz. İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 226 vd. Aksi yönde bkz. Mehmet Helvacı, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 1995), 23 vd.

⁷ Çamoğlu, *Hukuki Sorumluluk*, 34; Ünal Tekinalp, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları* (Ankara: Vedat Yayıncılık, 2012), 101; Peter Forstmoser vd. *Personal Liability According to Swiss Corporate Law* (Zürich: Schulthess, 2005), 215.

⁸ Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 1179. Yönetim kuruluna tanınan bu yetkilerin bir kısmı devredilebilir niteliktedir ve yönetim kurulu tarafından görevlendirilmiş olan üçüncü kişiler tarafından yerine getirilebilir. Bununla birlikte, yönetim kurulunun şirket üst yönetimini gerçekleştirmesini sağlamak, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun asgari sınırları çizmek ve yönetim kurulunun mutlaka yerine getirmesi gereken görevleri tespit etmek gibi nedenlerle bazı yetkilerin devredilemez olduğu TTK 375'te düzenlenmiştir. Yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez yetkileriyle ilgili olarak detaylı bilgi için bkz. Beşir Fatih Doğan (2012) "Yönetim Kurulunun Devredilemez Yetkileri ve Yönetim Yetkisinin Devri" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18/2 (Aralık 2012).

⁹ Halil Arslanlı, *Anonim Şirketler Cilt II-III*, (Fakülteler Matbaası, 1960), 87; Çamoğlu, *Hukuki Sorumluluk*, 2; Marc Bauen - Silvio Venturi, *Swiss of Directors Organisation - Powers - Liability - Corporate Governance* (Zürich: Schulthess Verlag, 2009), 3.

konusu olmaz (TTK m. 365, 370/1-2). Yalnızca hukuki işlemlerde değil, yönetim kurulu üyelerinin anonim şirketi temsilen üçüncü kişiler ile girdikleri ilişkilerdeki haksız fiillerden de yönetim kurulu üyeleri değil, anonim şirketin kendisi sorumlu olur (TTK m. 371/5). Temsil yetkisi kapsamında yönetim kurulu tarafından yapılan işlemlerden ve fiillerinden doğan hak ve borçların anonim şirkete ait olması, yönetim kurulunun TMK m. 48/2 uyarınca anonim şirketin organı olmasından kaynaklanır¹⁰.

B. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Organ olması nedeniyle yönetim kurulunun yaptığı işler ve işlediği haksız fiiller anonim şirketin sorumluluğuna neden olmaktadır. Bununla birlikte yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluklarının olmadığı söylenemez. Yönetim kurulunun anonim şirketi temsilen yaptığı işlemlerden anonim şirketin sorumlu olması kuralının sıkı bir şekilde uygulanması ve yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluklarına gidilmesinin hiçbir şekilde mümkün olmaması, anonim şirket için ağır sonuçlar doğurabilir¹¹. Kanun koyucu tarafından bizzat yönetim kurulu üyeleri için sorumluluk öngörülerek yaptırım tehdidi altındaki yönetim kurulu üyelerinin şirket işlerinde daha dikkatli davranmaları sağlanmak istenmektedir¹².

Anonim şirketi temsilen yapılan iş ve işlemlerden dolayı doğan zararın aslında yönetim kurulu üyesinin şahsından kaynaklanan bir sebeple doğması mümkündür. Yönetim kurulu üyesi, bu görev için gerekli olan yetenek ve donanıma sahip olmayabilir veya söz konusu iş ve işlemlerin yapılmasına ilişkin gerekli özeni göstermemiş olabilir. Bunun sonucunda şirket ve pay sahipleri zarara uğramış ve hatta şirket sona erme aşamasına gelmiş olabilir. Bu gibi durumlarda bizzat yönetim kurulu üyesinden kaynaklanan nedenlerle doğan zarara yalnızca şirketin katlanması hakkaniyete aykırı olacaktır. Gerçekten de anonim şirketi sona gelme aşamasına getirmiş yönetim kurulu üyesinin bundan sorumlu tutulması gerekmektedir. Şirketin ve pay sahiplerinin korunması ancak yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluğuna gidilmesinin mümkün olmasıyla sağlanabilecektir.

TTK'da hukuki sorumluluk m. 549 ile m. 561 arasında yer almaktadır. Kanun koyucu, şirketi ve pay sahiplerini korumak amacıyla TTK m. 553'te yönetim kurulu üyelerinin kişisel sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme getirmiştir. Buna göre "*Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri*

¹⁰ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 150; Çamoğlu, *Hukuki Sorumluluk*, 34; Helvacı, *Hukuki Sorumluluk*, 23; İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 228.

¹¹ İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 238.

¹² Turhan Atan, *Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1976), 2.

*takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar*⁷¹³.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin esas düzenleme TTK'da yer almakla birlikte çeşitli kanunlarda da düzenlemelere rastlamak mümkündür. Halka açık anonim şirketlere ilişkin düzenlemeler barındıran Sermaye Piyasası Kanunu¹⁴ (SPK) m. 20/2, halka açık anonim şirketlerde ara dönem finansal tabloların gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmaması nedeniyle yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenlemiştir¹⁵. SPK'nın yanı sıra Bankacılık Kanunu'nda¹⁶ (BankK) banka anonim şirketlerindeki yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler mevcuttur¹⁷. Ayrıca yönetim kurulu üyelerinin kamu borçlarından sorumluluğuna ilişkin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK), 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (AATUHK) ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) düzenlemeler barındırmaktadır. Bu kanunlarda yer alan düzenlemeler özel hüküm olmakla birlikte yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin alternatif düzenleme niteliğinde olup TTK'da yer alan sorumluluk hükümlerini bertaraf edici nitelikte değildir¹⁸. Davacı özel hükümlere başvurarak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidebileceği gibi TTK'daki genel düzenlemelere başvurarak da zararının tazminini isteme imkanını haizdir.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun niteliğine ilişkin öğretide farklı görüşler ileri sürülmektedir. Öğretideki genel görüş, yönetim kurulu üyelerinin

¹³ Forstmoser, yönetim kurulunun, genel kurul tarafından verilen bir kararı icra etmesi halinde bir zarar oluşursa yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olmayacakları görüşündedir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olmaması için geçerli bir genel kurul kararının olması veya süresi içinde geçersizliği tespit edilmemiş veya iptal edilmemiş bir genel kurul kararı olması gerekir. Bununla birlikte geçersiz bir genel kurul kararına dayanarak hareket edilmesi halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu doğacaktır. Ancak geçersiz genel kurul kararına dayanılması, hükmedilecek tazminat miktarının belirlenmesinde rol oynayacaktır. Bkz. Peter Forstmoser, *Die aktienrechtliche Verantwortlichkeit: d. Haftung d. mit d. Verwaltung, Geschäftsfuehrung, Kontrolle u. Liquidation e. AG betrauten Personen* (Zurich: Schulthess, 1978), 35.

¹⁴ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 30/12/2012, Sayı: 28513

¹⁵ SPK m. 20/2 - "*Kusurlarına ve durumun gereklerine göre zararlar şahsen kendilerine yükletilebildiği ölçüde yönetim kurulu üyeleri ve hazırladıkları raporlarla sınırlı olarak bağımsız denetim yapanlar, ara dönem finansal tablolarının gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmamasından veya mevzuat ile muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak düzenlenmemiş olması nedeniyle dağıtılan kar payı avansının doğru olmamasından doğan zararlar için ortaklığa, pay sahiplerine, ortaklık alacaklılarına ve ayrıca doğrudan doğruya olmak üzere kar payı avansının kararlaştırıldığı veya ödendiği hesap dönemi içinde pay iktisap etmiş bulunan kişilere karşı sorumludurlar. Hukuki sorumluluk doğuran hallerin varlığı halinde, pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri tarafından kararın ilanından itibaren otuz gün içinde, 18'inci maddenin altıncı fıkrasına göre iptal davası açılabilir.*"

¹⁶ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 01/11/2005, Sayı: 25983 (Mükerrer)

¹⁷ Örneğin BankK m. 110.

¹⁸ Necla Akdağ Güney, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu*, 2. Baskı, (İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2016), 2.

sorumluluğunun sözleşme kaynaklı olduğunu ifade etmektedir¹⁹. Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumlulukları malvarlıkları ile sınırsız bir sorumluluktur²⁰. Hukuki sorumluluklarının doğması halinde yönetim kurulu üyeleri, bütün malvarlıkları ile zararı tazmin borcu altına girerler. Üyelerin sorumluluğu aynı zamanda şahsi sorumluluk esasına dayanmaktadır²¹. Şahsi sorumluluk uyarınca, haksız fiillerden dolayı anonim şirketi veya anonim şirketin organı değil, bizzat yönetim kurulu üyesi sorumludur²².

C. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedebilmek için hukuki sorumluluğu doğuran genel şartların varlığı gerekmektedir. Bu şartlar Türk Borçlar Kanunu²³ (TBK) m. 49/1’de “*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür*” denilerek ifade edilmiştir. Hükmün lafzından da anlaşılacağı üzere hukuki sorumluluğun doğması için *hukuka aykırılık, kusur, illiyet bağı ve zarar* olmak üzere dört şartın bir arada gerçekleşmesi gerekir. TTK’da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenleyen m. 553’te ise bu kişilerin hukuki sorumluluklarının doğması için *kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık, kusur, illiyet bağı ve zarar* şartları aranmıştır (TTK m. 553/1, TBK m. 49/1)²⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğması için ilk olarak bir hukuka aykırılığın mevcut olması gerekir. TBK m. 49 hukuka aykırılığı, “*kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille bir başkasına zarar*” verilmesi olarak tanımlamıştır. Bir hukuka uygunluk sebebinin bulunmadığı hallerde kişilerin şahıs ve mal var-

¹⁹ Kirca (Şehirli Çelik / Manavgat), *Anonim Şirketler*, 453; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 276 vd.; Rıza Ayhan / Hayrettin Çağlar / Mehmet Özdamar, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 4. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 433-434; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), *Ortaklıklar I*, N. 591; Hasan Pulaşlı, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 25/1 (Mart 2009) 36; Atan, *İdare Meclisi Azaları*, 14. Alacaklıların yansıma yoluyla uğradıkları zararlardan doğan talepleri sözleşmeye aykırılık hükümlerine göre ileri sürülüp yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu sözleşmeden doğan sorumluluk olarak karşımıza çıkar. Buna karşılık alacaklıların doğrudan zararları haksız fiil hükümlerine göre talep edilir. Bkz. Poroy (Tekinalp / Çamoğlu), *Ortaklıklar I*, N. 606-611. Pulaşlı, zararın doğrudan veya dolaylı olduğuna ilişkin bir ayırım yapmaksızın yönetim kurulu üyelerinin sözleşmesel sorumlulukları olduğunu savunur. Bkz. Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2551-2552. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kanundan kaynaklı bir sorumluluk olduğu da öğretilde ileri sürülmektedir. Bkz. İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 241.

²⁰ Çamoğlu, *Hukuki Sorumluluk*, 11.

²¹ Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 271.

²² Forstmoser - Meier-Hayoz, *Schweizerisches Gesellschaftsrecht*, 573.

²³ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 04/02/2011, Sayı: 27836

²⁴ Oruç Hami Şener, *Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 418; Atan, *İdare Meclisi Azaları*, 17 vd.

liğna ilişkin hakları koruyan emredici hükümlerin ihlal edilmesi halinde hukuka aykırılıktan bahsedilir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğabilmesi için ise “*kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerinin*” gereği gibi yerine getirilmemesi gerekir (TTK m. 553/1)²⁵. Yalnızca kanuna aykırılık değil, esas sözleşmeye aykırılık da sorumluluğun doğmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte yönetim kuruluna iç yönerge ile bir görev yüklenmesi halinde bu görevin gereği gibi yerine getirilmemesinden dolayı yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunun doğup doğmayacağı hususunda bir açıklık yoktur. İç yönergenin anonim şirketin iç organizasyonuna ilişkin olması ve TTK m. 553’ün lafzından “*kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerin*” ihlali halinde sorumluluk doğacağı noktasında açık olması nedeniyle iç yönerge ile yönetim kurulu üyesine bir yükümlülük yüklenmiş olsa dahi bunun ihlali halinde TTK m. 553 uyarınca değil, anonim şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki sözleşmenin ihlalden doğan bir sorumluluğun söz konusu olacağı kanısındayız²⁶.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna sebep olan olay yasaklanan bir eylem veya hukuki işlemin yapılmasının yanı sıra yapılması gereken bir eylem veya işlemin yapılmamasından da kaynaklanabilir²⁷.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğması için aranan ikinci şart bir zararın varlığıdır. Tazmin edilecek bir zararın mevcut olması gerekir. Kişinin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen azalma olarak tanımlanabilecek zarar, sorumluluğun genel şartları arasında yer alır²⁸. Yönetim kurulu üyesinin sorumluluğundan söz edebilmek için de anonim şirketin, pay sahiplerinin veya alacaklıların zarara uğraması gerekir. Bu kişilerin zararı müspet zarar olabileceği gibi kardan yoksun kalma şeklinde de ortaya çıkabilir²⁹. Yönetim kurulu üyesinin kanuna veya esas sözleşmeye aykırı davranışı neticesinde bir zarar meydana gel-

²⁵ Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin TTK 553/1’e kaynaklık eden İsviçre BK m. 754 bu hususta farklı bir düzenleme barındırmaktadır. İsviçre m. BK 754’e göre yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğması için yükümlülük ihlali aranmaktadır, TTK m. 553/1’de olduğu gibi kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık halinin bulunması gerekmez. İsviçre BK m. 754/1 - “*Die Mitglieder des Verwaltungsrates und alle mit der Geschäftsführung oder mit der Liquidation befassten Personen sind sowohl der Gesellschaft als den einzelnen Aktionären und Gesellschaftsgläubigern für den Schaden verantwortlich, den sie durch absichtliche oder fahrlässige Verletzung ihrer Pflichten verursachen.*” İsviçre BK’da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıktan doğmasına ilişkin bir sınırlama yapılmadığına dayanılarak, iç yönerge ile yönetim kurulu üyelerine yüklenen sorumluluğun ihlali halinde de yönetim kurulu üyelerinin TTK m. 553 uyarınca sorumluluklarının doğmasının mümkün olduğu savunulmaktadır. Bkz. Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 62 vd.

²⁶ Aksi yönde bkz. Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 63.

²⁷ Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 66.

²⁸ Bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 26. Baskı (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021), 472.

²⁹ Bkz. Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 294; Peter V. Kunz, *Rechtsnatur und Einredenordnung der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage* (Stämpfli, 1993), 1267.

memişse, o halde yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna başvurmak mümkün olmayacaktır³⁰.

Yönetim kurulu üyelerinin fiilleri nedeniyle uğranabilecek zarar, doğrudan zarar ve dolaylı zarar başlığı altında incelenmektedir³¹. Zarara uğrayabilecek olanlar anonim şirket, pay sahipleri ve alacaklılar olmakla birlikte anonim şirket yalnızca doğrudan zarara uğrarken pay sahipleri ve alacaklılar doğrudan zararın yanı sıra dolaylı zarara da uğrayabilir. Anonim şirketin zarara uğraması sonucunda pay sahiplerinin paylarının değeri azalarak pay sahipleri, şirketin ödeme gücünün azalması neticesinde de alacaklılar dolaylı zarara uğrayabilirler³². Doğrudan zarar ise doğrudan pay sahipliği veya alacaklı sıfatlarından dolayı uğranılan zarardır³³.

Yönetim kurulu üyelerinin fiilleri neticesinde pay sahiplerinin ve alacaklıların uğradıkları zarar, sözleşme sorumluluğuna dayanmaktadır³⁴. Pay sahiplerine dolaylı zararları nedeniyle dava açma hakkı verilmesinin temelinde anonim şirketin uğradığı zararın yönetim kurulu eliyle olmasa da pay sahipleri eliyle tazmin edilmesini sağlamaktır³⁵. Şirketin malvarlığındaki azalmanın bir sonucu olarak pay sahiplerinin paylarının değeri azalmaktadır ve pay sahipleri de bu nedenle dolaylı zarara uğramaktadır. Pay sahiplerine dolaylı zararlarının tazminini talep hakkı tanınarak anonim şirketin zararının giderilmesi ve dolayısıyla pay sahiplerinin zararının giderilmesi amaçlanmıştır³⁶. Gerçekten de TTK m. 555/1'de tüm pay sahiplerine dolaylı zararlarının tazminini sağlamak için dava açma hakkı ve-

³⁰ Yargıtay, bir kararında yönetim kurulu üyesinin, kendi kusuru ile meydana gelen zararlar sınırlı olarak sorumlu olacağına hükmetmiştir. Bkz. Yargıtay 11 HD, T. 25.06.2012, E. 2011/4985, K. 2012/10826.

³¹ 6362 sayılı TTK m. 309'da açıkça dolaylı zarardan bahsedilmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin eTTK m. 340'da da eTTK m. 309'a yapılan ayıf dolayısıyla dolaylı zarar kabul edilmiştir. Bununla birlikte 6102 sayılı TTK'nda doğrudan veya dolaylı zarara ilişkin eTTK m. 309'a benzer bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak TTK m. 553'te doğrudan zarar gören kişilerden ve TTK m. 555'te ise anonim şirketle birlikte zarar gören pay sahiplerinin dava haklarından bahsedilerek örtülü olarak dolaylı zarardan bahsedildiği kabul edilmektedir. TTK m. 556'da ise şirketin iflası halinde dolaylı zarara uğrayan alacaklıların dava açma hakkından bahsedilmiştir. Bkz. Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 5. Baskı (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2020) N. 85-87.

İsviçre Federal Mahkemesi doğrudan zarar ile dolaylı zarar arasında ayırım yapabilmek için koruma amaçlı teoriye başvurmaktadır. Zarar, pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerini doğrudan koruyan bir hükmün ihlalden doğmuşsa doğrudan zarar olarak nitelendirilmektedir. Bu sayede pay sahiplerinin ve alacaklıların uğradıkları zarar bireysel olarak tazmin edilmektedir. İhlal edilen koruyucu norm tespit edilerek pay sahipleri ve alacaklılara daha yüksek koruma sağlanmaktadır. Bkz. Hans Caspar von der Crone vd., *Aktienrechtliche Verantwortlichkeit und Geschäftsführung Ein funktionaler und systematischer Überblick* (Helbing Lichtenhahn, 2006), 10-11.

³² Bkz. Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 440-441.

³³ Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 440-441.

³⁴ Bkz. Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 44.

³⁵ Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 440.

³⁶ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerh*, N. 40 vd.

rilmiştir. Ancak dolaylı zarar görmüş pay sahibi, bu sıfatla açtığı davada tazminatın kendisine değil, anonim şirkete ödenmesini talep edebilir (TTK m. 555/1).

Şirket alacaklıları da hem doğrudan hem de dolaylı zararlarını talep edebilirler. Ancak şirket alacaklılarının dolaylı zararlarının tazminini talep etmesi ancak anonim şirketin iflas etmesi halinde mümkündür. Şirketin iflası halinde iflas idaresi tarafından sorumluluk davası açılmazsa tazminatın şirkete tahsis edilmesi şartıyla alacaklılar tarafından sorumluluk davası açılabilir (TTK m. 556). İstemin öncelikle iflas dairesi tarafından ileri sürülmesi gerekir. Alacaklının talebi üzerine elde edilen tazminat, öncelikle dava açan alacaklıların alacaklarının ödenmesi için kullanılır (TTK m. 556/2). Kalan bedel, payları oranında davacı pay sahiplerine ve arta kalan miktar da iflas masasına verilir (TTK 556/2).

Pay sahipleri ve şirket alacaklıları, doğrudan uğradıkları zararların tazmini için dava açabilirler. Yönetim kurulu üyelerinin fiilleri neticesinde pay sahiplerinin ve alacaklıların doğrudan zarara uğramaları halinde yönetim kurulu üyelerinin haksız fiil sorumluluğu gündeme gelecektir³⁷. Pay sahipliği veya alacaklı sıfatı neticesinde doğmuş olan bu zarara dayanılarak talep edilen tazminat da doğrudan davacıya ödenir.

Yönetim kurulu üyelerinin hukuka aykırı eylemleri neticesinde anonim şirketin zarara uğraması; anonim şirket, pay sahipleri ve alacaklılar dışında başka menfaat sahiplerinin menfaatlerini de zedeleyebilir. Borsa şirketleri açısından Sermaye Piyasası Kurumu tarafından çıkarılan Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde "menfaat sahipleri" başlığı altında "şirketin hedeflerine ulaşmasında veya faaliyetinde ilgisi olan çalışanlar, alacaklılar, müşteriler, tedarikçiler, sendikalar, çeşitli sivil toplum kuruluşları gibi kişi, kurum ve çıkar grupları" sayılmaktadır (Kurumsal Yönetim İlkeleri 3.1.1). İyiniyet kuralları ve şirket imkanları ölçüsünde korunması öngörülen bu kişiler, şirketin zarara uğraması nedeniyle dolaylı olarak zarara uğramaktadırlar. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahipleri ve alacaklılara tanınan dolaylı zararlarının tazmini amacıyla dava açma imkanı bu menfaat gruplarına tanınmamıştır. Bu kişiler ancak doğrudan zararlarının tazminini isteyebilirler.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilmesinin bir diğer şartı ortaya çıkan zarar ve hukuka aykırı eylem arasında uygun illiyet bağının olmasıdır³⁸. Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun doğması için de genel

³⁷ Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 703; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 297.

³⁸ Bkz. Haluk Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2010), 76; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 198; Eren, *Borçlar Hukuku*, 643. Gerek Türk Hukukunda gerek İsviçre Hukukunda doktrinde ve uygulamada "uygun illiyet bağı teorisi" (adäquater Kausalzusammenhang) benimsenmektedir. Uygun illiyet bağı teorisi uyarınca hayat tecrübelerine, olayların normal akışına göre zarara sebep olabilecek hukuka aykırı fiiller, haksız fiil olarak değerlendirilir. Uygun illiyet bağı hakkında detaylı bilgi için bkz. Eren, *Borçlar Hukuku*, 643. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, "Bir olay

kurallar geçerli olup arada herhangi bir nedensellik ilişkisinin bulunmaması durumunda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan söz edilmesi de mümkün olmayacaktır. Objektif olarak hayatın normal akışına ve hayat tecrübelerine göre yapılan eylemin zararlı sonuca neden olacağına bilinmesi yeterlidir, eylemi yapan kişi tarafından sonucun öngörülmüş olması gerekmez³⁹.

Kusur, sorumluluğun doğması için aranan son şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kişinin veya bir organın yapması gereken iş ve işlemleri kasıt veya ihmali bir davranışla yapmaması kusura sebebiyet vermektedir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilebilmesi için kural olarak kusurun varlığı aranmaktadır (TTK m. 557)⁴⁰. TTK m. 369/1 uyarınca “*Yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altındadırlar*”⁴¹. Her ne kadar kural yönetim kurulu üyelerinin kusurlu sorumluluğu olsa da istisnai durumlarda kusursuz sorumluluğun doğması mümkündür.

Kusur, kasıt veya ihmali şeklinde kendini göstermekle birlikte özünde hukuk düzeni tarafından kınanan bir eylemin gerçekleştirilmesidir⁴². Yönetim kurulu üyeleri, kural olarak kusurları ile verdikleri zararlardan sorumludur⁴³. Gerçekten de TTK m. 553/1, yönetim kurulu üyelerinin verdikleri zarardan sorumlu tutulabilmeleri için zararı kusurlarıyla vermiş olmalarını aramıştır. Kanun koyucu kusurun dereceleri arasında bir ayırım yapmamıştır, kasıt veya ihmalin varlığı ha-

hayattaki genel denemelere ve olayların tabii akışına göre diğer bir olayı meydana getirmeye elverişli bulunur, diğer bir deyimle, olayın ortaya çıkması görünüşte söz konusu diğer bir olayın meydana gelmiş olmasıyla kolaylaştırılmış bulunursa, ilk olay uygun sebep ve sonuç ölçüsüne göre, ikincisinin nedeni sayılır. Bir olayda uygun illiyet bağının belirlenmesi için öncelikle eylemle zarar arasında tabii illiyet bağının varlığı başka bir deyişle eylemin zararlı sonucun zorunlu şartı veya şartlarından biri olup olmadığı araştırılmalıdır. Tabii illiyet bağının varlığı kabul edildikten sonra eylemin zararlı sonucun uygun sebebi olup olmadığının araştırılması gerekir.” diyerek uygun illiyet bağı teorisini benimsediğini göstermiştir. Bkz. Yargıtay HGK. 508/4 -181 E. 24.6.1964 T.; Yargıtay 4. HD 4147/7408 E., 13.9.1988 T.

³⁹ Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 198.

⁴⁰ Çamoğlu, *Yönetim Kurulu*, 12; Mimaroglu, *Mes’uliyet*, 27-29; İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 244-245; Helvacı, *Hukuki Sorumluluk*, 28.

⁴¹ “Tedbirli bir yönetici” kavramı 6102 sayılı TTK ile hukukumuzda girmiş bir kavramdır. Bu kavram ile ne anlaşılması gerektiği gerekçede “business judgment rule” (iş adamı kararı ilkesi) ile açıklanmaktadır.

⁴² Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 481; Eren, *Borçlar Hukuku*, 653; Kemal Oğuzman - Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2021), 53; Sait Kemal Mimaroglu, *Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes’uliyeti* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1967), 27.

⁴³ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, 168; İmregün, *Anonim Şirketler*, 244; Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 431; Helvacı, *Hukuki Sorumluluk*, 28-29; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 311; Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 33; Çamoğlu, *Yönetim Kurulu*, 13; Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt 1*, (İstanbul: Temel Yayınları, 1988), 948.

linde yönetim kurulu üyesinin hukuki sorumluluğu doğacaktır⁴⁴. Hatta hafif ihmalin varlığı dahi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğması için yeterli görülmüştür⁴⁵.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğup doğmadığı araştırılırken ilk olarak kusurun varlığı araştırılır⁴⁶. Kanundan, sözleşmeden veya haksız fiilden kaynaklanması bir önem taşımaksızın yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun doğabilmesi için kural olarak kusurlarıyla zarara neden olmaları gerekmektedir. Gerçekten de TTK 557/1, sorumluluğun kurucu unsurlarından kusura ve illiyet bağına özel bir önem atfetmiştir. Bunun nedeni ise maddenin gerekçesinde açıklanmaktadır. Gerekçeye göre yönetim kurulu üyeleri aleyhine uygulamada ortaya çıkan olumsuzların giderilmesi amaçlanmıştır⁴⁷. Bu nedenle sorumluluğun genel unsurlarından olan kusur ve illiyet bağına kanun hükmünde özellikle değinilmiştir.

Yönetim kurulunun şirket adına yaptığı iş ve işlemlerde kendi menfaatini değil, şirketin ve pay sahiplerinin menfaatini incelemesi gerekmektedir⁴⁸. Yönetim kurulu üyesinin kusurunun niteliğine ilişkin olarak objektif kusur ilkesi

⁴⁴ Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, N. 78-79; Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 431; Doğanay, *Hukuki Sorumluluk*, 57.

⁴⁵ Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 202; Pulaşlı, *Özen Yükümlülüğü*, 33-34. Çamoğlu, yönetim kurulu üyelerinin hafif kusurlarından sorumlu olmayacaklarına ilişkin bir anlaşmanın geçersiz olup kusurun ağırlık derecesinin yalnızca yönetim kurulu üyeleri arasındaki rücu ilişkisinde önem taşıdığını ifade etmektedir. Bkz. Çamoğlu, *Yönetim Kurulu*, 17. Yönetim kurulu üyelerinin hafif ihmalden dahi sorumlu olması, yönetim kurulu üyesi olmaya aday kişilerin, finansal kapasitelerinin çok ötesinde sorumlu tutulma riskini göze alma veya görevi kabul etmeme arasında bir tercihte bulunmaları gerekiyor. Bu durumda sorumluluğunu ciddiye alanların yönetim kurulu üyesi olmaktan vazgeçmeleri söz konusu olabiliyor. Bär'in de ifade ettiği üzere, yönetim kurulu üyelerinin şahsi malvarlıkları üzerindeki risk, potansiyel faydaya kıyasla çok büyükse, en cesur ve iyiler değil, dar görüşlü ve pervasızların yönetim kurulu üyesi olmaları söz konusu olur. Bkz. Rolf Bär, "Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates der Aktiengesellschaft, Probleme bei einer Mehrheit von verantwortlichen Personen" *ZBJV* 106 (1970)57-59. Hafif ihmalin öngörülmesi İsviçre hukukunda başka yazarlar tarafından da eleştirilmektedir. Von der Crone/Bloch, kişilerin öngöremedikleri hukuka aykırılıklardan dolayı sorumluluk riski taşımamaları gerektiğini ifade ettikten sonra hafif ihmal için bir muafiyet olması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Hans Caspar von der Crone - Benjamin Bloch, "Was kann die aktienrechtliche Verantwortlichkeit leisten?" *Verantwortlichkeit im Unternehmensrecht VI*. Ed. Weber, Rolf - Isler, Peter. 83-119. Zurich: Schulthess, 2012, 94-95. Bununla birlikte, yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler, makul riskleri almada özgürlük tanınmalıdır. Bkz. Forstmoser, *Verantwortlichkeit*, 45.

⁴⁶ Çamoğlu, *Yönetim Kurulu*, 11.

⁴⁷ Madde gerekçesine bakıldığında "Ancak uygulamaya başka bir anlayış hakim olmuş, müteselsil sorumluluğu "birlikte verilen zarar" kavramının tanımladığı ile tazminat hukukunun temel ilkesinin uygun nedensellik olduğu gerçeği geri plana itilmiş ve sorumluların tümü bütün zarardan (bu arada uygun nedensellik kurallarına göre dışarda kalan) sorumlu tutuldukları gibi, BK m. 43 ve 44 hükümleri de müteselsil sorumlulukta sadece iç ilişkide dikkate alınmıştır" ifadesinden uygulamada yönetim kurulu üyeleri aleyhine oluşan olumsuz durumun önlenmesinin amaçlandığı görülmür.

⁴⁸ Mimaroğlu, *Mes'uliyet*, 29.

benimsenmiştir⁴⁹. Yönetim kurulu üyesi, aynı durumdaki bilinçli ve mantıklı bir kişi tarafından gösterilmesi gereken özeni göstermelidir⁵⁰. Her somut olayda kişiden beklenen özen ölçütü tespit edilmeli ve kusurun oluşup oluşmadığı değerlendirilmelidir⁵¹. Belirtmekte fayda var ki objektif özen yükümlülüğü yalnızca sorumluluğun alt sınırını belirler. Bir alanda daha tecrübeli ve daha derin bilgi sahibi olan bir yönetim kurulu üyesinden beklenecek özen yükümlülüğü ile aynı tecrübeye ve bilgiye sahip olmayan yönetim kurulu üyesinden beklenecek özen yükümlülüğü farklılaşmaktadır⁵². Yönetim kurulu üyesine ilişkin subjektif özellikler, kendisinden beklenen özen ölçütünün azalmasına neden olmayacaksa da artmasına neden olabilecektir.

Yönetim kurulu üyesinden beklenen özenin ölçütünü oluşturan kişi, TTK m. 369/1'de “*Yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altındalar*” denilerek “*tedbirli yönetici*” olarak belirlenmiştir. Bu halde yönetim kurulu üyelerinin özeni ölçüsünde dikkate alınarak kişi tedbirli yöneticidir. Aynı türde işleri yapan aynı çap ve büyüklükteki bir şirketin yöneticisinin gösterdiği özen kıyas olarak alınır⁵³. Yönetim kurulu üyesinden beklenen bu özen ölçütü, aynı zamanda yönetim kurulu üyesinin kusurlu olup olmadığının değerlendirmesinde dikkate alınır⁵⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin subjektif özelliklerinin yanı sıra yapılan işin niteliği de aranan özenin ölçüsünü etkilemektedir. Her ne kadar yönetim kurulu üyesinden her alanda bilgi sahibi olması ve yetenekli olması aranmasa da olayın özelliklerine göre gerekli özeni göstermesi beklenmektedir⁵⁵. Yapılan işin zorluğuna ve karmaşıklığına göre yönetim kurulu üyesinden beklenen özen yükümlülüğü de artmaktadır⁵⁶. Bilgi sahibi olmayan yönetim kurulu üyesinin karmaşık ve büyük bir işte karar alırken uzman bir kişiye danışmalı ve bu kişiden edindiği bilgiler sonucunda özen yükümlülüğüne uygun şekilde karar almalıdır⁵⁷.

⁴⁹ İmregün, *Anonim Ortaklıklar*, 230 vd.; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 313; Pulaşlı, *Özen Yükümlülüğü*, 34-35; Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 481 vd.; Çamoğlu (Poroy/ Tekinalp), *Ortaklıklar I*, N. 590.

⁵⁰ İsviçre hukuk öğretisinde, objektif kusur ilkesi bağlamında yönetim kurulu üyesinin “*normal ve ortalama bir insanın aynı durum ve koşullarda yapacağı davranışı (die ein gewissenhafter und vernünftiger Mensch desselben Verkehrskreises wie die Verantwortlichen unter den gleichen Umständen als erforderlich ansehen würde)*” göstermesi beklenmektedir. Bkz. Forstmoser, Rn. 292.

⁵¹ Reisoğlu, *Borçlar Hukuku*, 140.

⁵² Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 315; Forstmoser vd., *Actienrecht*, 296; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 1457.

⁵³ Kırca (Şehirali Çelik / Manavgat), *Anonim Şirketler*, 657.

⁵⁴ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), *Ortaklıklar I*, N. 590.

⁵⁵ Böckli, SS 13, Rn. 576.

⁵⁶ Forstmoser, *Actienrecht*, 296; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 1457; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 193.

⁵⁷ Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 64; Forstmoser, *Verantwortlichkeit*, Rn. 298 vd.

Yönetim kurulu üyesinin hem görevi kabul ederken hem de bu görevi ifa ederken bulunduğu mevkiye yakışır özeni göstermelidir. Yönetim kurulu üyesinin görevi kabul etme zorunluluğu yoktur, bu nedenle görevi kabul etmeden önce kendi yetkinliğini değerlendirmesi gerekmektedir. Kişisel becerilerinin ve bilgisinin böyle bir görev için yeterli olmadığını bilen veya bilmesi gereken kişi, görevi kabul etmemelidir. Aksi halde görevi kabul etmesinin başlı başına bir sorumluluk nedeni olduğu söylenebilir⁵⁸. Görevini ifa ederken de bulunduğu mevki ile orantılı bir özen göstermelidir⁵⁹.

6102 sayılı TTK, yönetim kurulu üyelerinin kusuruna ilişkin olarak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan⁶⁰ (eTTK) farklı bir düzenlemeyi barındırmaktadır. TTK m. 553 uyarınca anonim şirket kurucuları, yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve tasfiye memurları, “*yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde*” sorumlu olacaklardır⁶¹. Kanun koyucu, 6763 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki kusur karinesini kaldırarak sorumluluğa ilişkin farklı bir düzenleme getirmiştir⁶². 6763 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun “*Mesuliyetten Kurtulma Hali*” başlıklı 338. maddesinde, yönetim kurulu üyelerinin kusurlarının bulunmadığını ispatlamala-

⁵⁸ Helvacı, *Yönetim Kurulu*, 36.

⁵⁹ Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 64.

⁶⁰ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Resmi Gazete Tarih: 09/07/1956, Sayı: 9353

⁶¹ Söz konusu hükümde aleyhine sorumluluk davası açılacak kişiler, “*kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları*” olarak belirlenmiştir. TTK m. 553'teki bu düzenleme, sorumluluk davasının yöneltilebileceği kişiler bakımından mehzaz İsv. BK 754'ten ayrılmaktadır. Mehzaz kanunda “*Die Mitglieder des Verwaltungsrates und alle mit der Geschäftsführung oder Liquidation befassten Personen*” ifadesi kullanılarak yönetim kurulu üyeleri ile birlikte yönetim ve tasfiye ile uğraşan kişilerin sorumlu oldukları düzenlenmiştir. Hükmün değişiklik yapılarak Türk Ticaret Kanunu'na alınmasının nedeni gerekçede açıklanmıştır. Buna göre “*Geniş anlama sahip “uğraşan” sözcüğü ile görevli olmadığı halde yönetime ve tasfiyeye karışan, talimat veren, yönetimi ve tasfiyeyi yönlendiren, bir bakıma arkadan yöneten büyük pay sahipleri başta olmak üzere, gizli yöneticiler ve tasfiye memurları (öğretimdeki deyimle, “fiili organ”lar) kastedilmiştir. Bu geniş kapsamlı ibarenin hukukumuzda aktarılması halinde (banka hukukundaki deneyim ve birikim göz önüne alınınca) ibarenin amacı ve İsviçre'deki anlayışı aşan bir anlam ve boyut kazanacağından endişe edilmiştir. Böyle ucu açık bir ibareyi hükme koymak yerine mevcut “yöneticiler” sözcüğünün yorumlanmasının öğretiyeye ve yargı kararlarına bırakılmasının, bu yolla daha dinamik bir anlayışın hukukumuzda egemen olabileceği düşünülmüştür*”.

⁶² Adalet Komisyonu Raporu'nda yönetim kurulu üyelerinin kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri halinde sorumlu olacaklarına ilişkin düzenlemeye ilişkin olarak bu değişiklik ile sorumluluk davalarında ispat külfetinin yer değiştirdiği ifade edilmiştir. Yönetim kurulu üyelerine karşı açılan sorumluluk davalarında ispat yükünün kimde olduğu genel hükümlerce tespit edilecektir. Maddenin ilk halinde yönetim kurulu üyelerinin kusurlarının bulunmadığını ispat etmeleri gerekirken yürürlükteki hüküm uyarınca sorumluluk davasında davacının yönetim kurulu üyesinin kusurunun bulunduğu ispat etmesi gerekir. Ancak ispat yükünün davacıda olması haksız fiil sorumluluğunda geçerlidir. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun sözleşmesel sorumluluk olması halinde, davalı olan yönetim kurulu üyesinin kusursuzluğunu ispat etmesi gerekir. Adalet Komisyonu Raporu için bkz. 25.06.2012 tarihli ve 14 sayılı Adalet Komisyonu Raporu, Esas: 1/630, Sıra Sayı 303, s. 10. Ayrıca bkz. Çamurcu, *Yönetim Kurulu*, 39-40.

rı gerektiği düzenlenmiştir⁶³. Öğretide kanun koyucunun 6102 sayılı TTK'daki sorumluluğa ilişkin düzenlemeler ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu, sorumluluğa ilişkin genel ilkelerle uyumlaştırmayı ve sınırlamayı amaçladığı dile getirilmiştir⁶⁴. Ancak kanun koyucu, sorumluluğun sınırlandırılması hususunda mutlak bir irade ortaya koymamış, kusur sorumluluğunun terk edildiği bazı özel sorumluluk halleri öngörmüştür⁶⁵.

D. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNUN FONKSİYONUNA İLİŞKİN ÖĞRETİDEKİ GÖRÜŞLER

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin farklı görüşler mevcut olup, bu görüşlerden ilki söz konusu sorumluluğun denkleştirici fonksiyona sahip olduğu yönündedir⁶⁶. Münzinger, anonim şirket pay sahiplerinin şahsi sorumluluğu ortadan kaldırılması sonucu oluşan boşluğu doldurmak amacıyla anonim şirketi yöneten ve temsil eden yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulduğunu savunmaktadır⁶⁷. Münzinger, şirket adına işlem yapanların pay sahipleri değil şirketin borçlarından sorumlu olmayan temsilcileri olduğunu vurguladıktan sonra⁶⁸ İsviçre hukukunun pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerini korumak amacıyla temsil yetkisi sınırsız olan yönetim kurulu üyelerinin eylemlerinden sorumlu olması gerektiğini ifade etmektedir⁶⁹. Anonim şirketler hukukundaki sorumluluk, tazminat taleplerini haklı kılan diğer normlardan farklı değildir, bir miktar para karşılığında zarar görenlerin zararlarının karşılanması amaçlanmaktadır⁷⁰.

⁶³ 6335 sayılı TTK m. 338 - “Yukarki maddeler gereğince müteselsil mesuliyeti mucibolan muamelelerde bir kusuru olmadığını ispat eden aza mesul olmaz; hususiyle bu muamelelere muhalif rey vermiş olup keyfiyeti müzakere zaptına yazdırmakla beraber murakiplara hemen yazılı olarak bildiren veyahut mazeretine binaen o muamelenin müzakeresinde hazır bulunmayan aza dahi mesul değildir.”

⁶⁴ Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 38; Doğan, *Organizasyon*, 254; Necdet Uzel, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Kusurun İspatı” *Sorumluluk Hukuku*. (ed) Baysal, Başak. 375-413. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017, 383.

⁶⁵ Aynı yönde bkz. Uzel, *Hukuki Sorumluluk*, 383, dn. 10.

⁶⁶ Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 39.

⁶⁷ Walther Münzinger, *Motive zu dem Entwurfe eines schweizerischen Handelsrechtes* (Bern: Stämpflische, 1885), 140 vd.

⁶⁸ Münzinger, 120.

⁶⁹ Münzinger, 142-143. Denkleştirici fonksiyon görüşü Kunz tarafından eleştirilmektedir. Kunz'a göre yalnızca yönetim yetkisine sahip olan pay sahipleri için sorumluluğun öngörülmesi denkleştirici fonksiyon görüşünün doğru olmadığını göstermektedir. Pay sahiplerinin sorumluluğu sınırlandırılırken yönetim kurulu üyeleri için sorumluluk öngörülmesi bir denkleştirme amacı olduğunu göstermemektedir. Ancak zarar görenin zararının, zarar veren tarafından tazmin edilmesi durumunda denkleştirici fonksiyondan bahsedilebilir. Bkz. Peter V. Kunz, *Rechtsnatur und Einredenordnung der aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage*, (1993), 101; Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 41.

⁷⁰ von der Crone vd., *Verantwortlichkeit*, 4.

Sermayeyi koruma fonksiyonu, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin olarak öğretide savunulan ikinci gerekçe olarak karşımıza çıkar. Bir sermaye şirketi olan anonim şirkete egemen olan en önemli ilkelerden birisi şirketin korunması ilkesidir⁷¹. Aralarında anonim şirketin bizzat kendisinin, alacaklıların ve pay sahiplerinin de bulunduğu menfaat sahipleri ancak bu şekilde korunmaktadır⁷². Bu görüşün destekçilerinden *Bär*; dolaylı zararları nedeniyle alacaklıları ve pay sahiplerinin sorumluluk davası açmasına imkan tanınmasının bu görüşle açıklanabileceğini savunmaktadır. Dolaylı zararların tazmini için açılan dava sonucunda elde edilen tazminatın anonim şirkete ödenmesi, yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları ile ilgili getirilen hükümlerin aslında pay sahiplerini veya şirket alacaklılarını değil, anonim şirket sermayesini korumayı amaçladığını göstermektedir⁷³. Türk Ticaret Kanunu'nun genel gerekçesinde de sermayeyi koruma fonksiyonundan bahsedilir. Gerçekten de TTK'nin genel gerekçesinde şu ifadeler yer almaktadır: “*Son yıllarda, sermayenin korunması ilkesinin Kara Avrupası anonim şirketler hukukundaki itibarlı konumunu sorgulayan görüşlere sıkça rastlanmaktadır. Bu eğilim belirgindir. Görüşün temsilcileri gün geçtikçe fazlalaşmaktadır. Buna karşılık sınırlı sorumluluk sisteminin, söz konusu ilke olmadan ayakta kalamayacağı düşüncesi dile getirilmektedir. Büyük çoğunluk ilkenin hala anonim şirketler hukuku açısından vazgeçilmez nitelikte olduğunu kabul etmektedir.*” Bununla birlikte öğretide, yönetim kurulu üyesinin sorumluluğunu öngören hükümlerin kişiyi korumak amacıyla getirildiği de ileri sürülmektedir. Buna göre kişiyi koruma fonksiyonu, şirketin iflası halinde alacaklılara ve pay sahiplerine dava hakkı tanınmasında kendini göstermektedir⁷⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun nedenine ilişkin ileri sürülen bir başka görüş, önleyici fonksiyon görüşüdür. Özellikle şirket tarafından zararın karşılanamadığı durumlarda yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin sorumluluğunun önem taşıdığını savunmaktadır⁷⁵. Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler için kişisel sorumluluk öngörerek yönetim kurulunun da içinde bulunduğu şirket organlarının görevlerini gereği gibi ifa etmelerini sağlanmaktadır⁷⁶.

Önleyici fonksiyon görüşüne benzeyen bir diğer görüş ise garanti fonksiyonu görüşüdür. Bu görüş uyarınca yönetim kurulu üyelerinin görevlerini ifa etmek için yeterli bilgi ve donanımına sahip olmalarını sağlamak amacıyla yönetim ku-

⁷¹ Bkz. von der Crone/Bloch, *Verantwortlichkeit*, 86.

⁷² Sermayenin korunması ilkesinin önemi nedeniyle TTK'nın birçok yerinde emredici hükümler öngörülmüştür. Bu hükümlere örnek olarak bkz. TTK m. 550, 555, 556.

⁷³ *Bär*, *Verantwortlichkeit*, 457-458.

⁷⁴ Kunz, *Rechtsnatur*, 105; Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 42.

⁷⁵ Bkz. Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 275.

⁷⁶ von der Crone/Bloch, *Verantwortlichkeit*, 82.

rule üyelerinin sorumluluğu düzenlenmiştir⁷⁷. Bu durumda sorumluluğun çıkış noktasını, yönetim kurulu üyelerinin şirkete zarar verecek noktada görevlerini ihmal etmeleri oluşturur. Sonuç olarak da zarara sebebiyet veren olaydan önceki ve olayın gerçekleşmesinden sonraki maddi durum arasındaki farkın tazmin edilmesi amaçlanır. Yönetim kurulunun görevini gereği gibi ifa etmesi halinde anonim şirketin elde edeceği ekonomik durumun sağlanması gerekir⁷⁸. Bu görüş kişisel sorumluluğun kapsamını fazlasıyla genişlettiği için öğretide eleştirilmektedir⁷⁹.

Bu görüşler arasında farklılık olmakla beraber, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun başta anonim şirket olmak üzere menfaat sahiplerinin çıkarlarını korumak ve menfaatlerinin ihlali halinde bunu tazmin etmek olduğu söylenebilir.

II. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN KUSURSUZ SORUMLULUĞU

A. KUSURSUZ SORUMLULUK

Hukuk düzeni tarafından kınanan davranış biçimine kusur denir⁸⁰. Hukuk, toplumdaki bireylerin, uyum içinde yaşayabilmeleri ve birbirlerine zarar vermeleri için göstermek zorunda oldukları özen ve çabanın oluşturduğu ortalama bir davranış biçimini göstererek hareket etmesini aramıştır⁸¹. Benzer durum ve şartlar altındaki kişilerden beklenen bu ortalama davranış biçimine uymayan, ondan ayrılan ve sapan davranışlar gösteren kişiler, kusurlu davranmış olurlar⁸².

Kusur sorumluluğunun kurucu unsuru kusurdur. Kusur ile Roma hukukundan beri geçerli olan “*casum sentit dominus*” (zarara zarar gören katlanır) ilkesinin sonuçları ortadan kaldırılmakta ve zarara, zarara uğrayandan başka bir kişinin katlanmasının haklı nedeni oluşturulmaktadır⁸³. Ancak kusur sorumluluğunun kurucu şartlarından biri olan kusur, kusursuz sorumluluğun şartları arasında yer almaz. Kusursuz sorumlulukta, haksız fiilin kusur dışındaki şartlarının bulunması aranır. Yani kusursuz sorumluluktan bahsedebilmek için *hukuka aykırı fiil, zarar ve illiyet bağı* unsurları mevcut olmalıdır.

18. yüzyıldan beri devam eden ilerlemelerin bir sonucu olarak kusursuz sorumluluk doğmuştur. Bilimsel ve toplumsal ilerlemeler sonucunda doğan zararların karşılanması noktasında kusur sorumluluğunun eksik kalması, kusursuz

⁷⁷ Bkz. Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 275.

⁷⁸ von der Crone/Bloch, *Verantwortlichkeit*, 82.

⁷⁹ Böckli, *Aktienrecht*, Anm. 1620; Bär, *Rechtsnatur*, 57-59; Kunz, *Rechtsnatur*, 108 vd.

⁸⁰ Eren, *Borçlar Hukuku*, 653; Oğuzman/Öz, *Borçlar Hukuku*, 55; Mustafa Reşit Karahasanoğlu, *Sorumluluk Hukuku - Sözleşmeden Doğan Sorumluluk* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2003), 159; Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 481.

⁸¹ Eren, *Borçlar Hukuku*, 653.

⁸² Osman Gökhan Antalya, *Borçlar Genel Cilt V/1,2* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 21; Tandoğan, *Mesuliyet*, 45.

⁸³ Eren, *Borçlar Hukuku*, 655; Başak Başyal, *Haksız Fiil Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), 188.

sorumluluğun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Kusursuz sorumluluk sayede zarara uğrayanların korunması amaçlanmıştır⁸⁴. Kusursuz sorumluluğun söz konusu olduğu durumlarda kişi, gerekli özeni göstermiş olsa veya zararı önleme imkanına sahip olmasa dahi zarardan sorumlu tutulur. Ancak kurtuluş kanıtı tanınmış olan hallerde, bu yola başvurarak sorumluluktan kurtulabilir.

Türk hukukunda kusursuz sorumluluk düzenlenmekle birlikte kusursuz sorumluluğa ilişkin genel bir ölçü ortaya konulmamıştır. TBK’da kusursuz sorumluluk halleri hakkaniyet sorumluluğu, tehlike sorumluluğu ve özen sorumluluğu başlıkları altında incelenmekle beraber⁸⁵ kusursuz sorumluluk, Türk hukukunda münferit düzenlemelerle belirlenmiştir. Kusursuz sorumluluğun alt başlıklarından biri olan özen sorumluluğu da kendi içinde olağan ve ağırlaştırılmış özen sorumluluğu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁸⁶. Özen sorumluluğu bir taraftan kusur sorumluluğuna benzerken diğer taraftan da kusursuz sorumluluğa benzemektedir. Sorumlu tutulan kişinin kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulmasına izin veren sorumluluğa olağan özen yükümlülüğü denilmektedir. Ağırlaştırılmış özen yükümlülüğünde ise sorumluluktan kurtulma imkanı sağlayan kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanınmıştır.

Özen sorumluluğu, gözetim veya objektif özen yükümlülüğünün ihlalinden kaynaklanmakla birlikte burada bir kusurun var olması aranmamaktadır⁸⁷. Özen yükümlülüğünün tam anlamıyla bir kusursuz sorumluluk hali olup olmadığı hususunda öğretide farklı görüşler mevcuttur. Özen yükümlülüğünün bir kusursuz sorumluluk olmadığına ilişkin görüş, kişinin sorumlu tutulabilmesi için kişiye yüklenen özen yükümlülüğünü ihlal etmiş olmasının arandığını ifade etmiştir⁸⁸. Dolayısıyla kişinin özenli davranıp davranmadığının araştırılması gerekmektedir. Özenli davranan kişinin kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilmesi nedeniyle doktrinde özen yükümlülüğünden doğan kusursuz sorumluluk için “ağırlaştırılmış kusur sorumluluğu” ifadesi de kullanılmaktadır⁸⁹.

⁸⁴ Karahasan, *Sözleşme Dışı Sorumluluk*, 593; Tandoğan, *Mesuliyet*, 89 vd.; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 10; Mustafa Ünlütepe, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 171.

⁸⁵ Bkz. Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 287; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 319.

⁸⁶ Başak Başoğlu, “Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (Temmuz 2015), 38.

⁸⁷ Ünlütepe, *Borçlar Hukuku*, 172.

⁸⁸ Bkz. Abdurrahman Savaş, (2022) “Roma Hukukunda Kusursuz Sorumluluğun Kusur Sorumluluğuna Dönüşüm Süreci ve Bu Dönüşümün Modern Hukuka Etkisi” *İstanbul Hukuk Mecmuası* 80/8 (Temmuz 2022), 570 vd. Savaş’a göre özen sorumluluğunda kusur karine olarak kabul edilmiştir ve sorumlu kişiye kusursuzluğunu ispatlama hakkı tanınmıştır. Kusursuz sorumluluk halinde kişinin tüm ispat ve özeni göstererek dahi sorumluluktan kurtulamaması gerekir. Bu nedenle kurtuluş kanıtı getirilebilen özen sorumluluğu kusur sorumluluğuna daha yakındır.

⁸⁹ Bkz. Kerem Cem Sanlı, *Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi - Hukuk ve Ekonomi Öğretisi*, (İstanbul: Arkan Yayıncılık, 2007), 479 vd. Bu görüşün aksine, özen yükümlülüğüne ilişkin kanunda öngö-

Yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun, TBK’da düzenlenen özen sorumluluğu ile aynı temele dayandığı söylenebilir. Gerçekten de TBK’da düzenlenen özen sorumluluğu hallerinde sorumluluğun kaynağını, sorumlu kişinin belirli bir kişi veya şey üzerinde haiz olduğu egemenlik oluşturmaktadır⁹⁰. Objektif nitelikteki özen yükümlülüğünde, denetim ve gözetim yükümlülüğünün ihlalden dolayı sorumlu kişinin meydana gelen zararı gidermekle yükümlü olduğu kabul edilir⁹¹.

B. TÜRK TİCARET KANUNU’NDA DÜZENLENEN KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kusur ilkesi çerçevesinde şekillenmekte ve kural olarak kusurun varlığı halinde sorumlulukları doğmaktadır. Ancak istisnai hallerde yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Gerçekten de TTK m. 557/1’de şirket yöneticilerinin “*kusurlarından veya durumun gereklerinden*” sorumlu olacakları ifade edilmiştir. “*Durumun gereklerinden*” ibaresi, yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluk hallerini ifade etmektedir⁹².

Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk halleri, sorumluluğu doğuran özel durumlar dikkate alınarak Türk Ticaret Kanunu’nda sistematik olarak sayılmıştır⁹³. “*Belgelerin veya beyanların kanuna aykırı olması*” (TTK m. 549), “*sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi*”

rülen sorumluluğun, objektif özen ihlaline dayanan bir kusursuz sorumluluk hali olduğuna ilişkin bir görüş de mevcuttur. Bkz. Haluk Tandoğan, *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, (Ankara: Turhan Yayıncılık, 1981), 53; Günhan Gönül Koşar, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur ve Etkisi* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020), 251.

⁹⁰ Eren, *Borçlar Hukuku*, 705.

⁹¹ Oğuzman/Öz, *Borçlar Hukuku*, 139 vd.; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Turhan Yayıncılık, 2021), 203 vd.; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 247 vd.

⁹² Aynı yönde bkz. Himmet Koç, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Sorumluluklarına Genel Bir Bakış” *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/1 (Haziran 2020) 69-70.

⁹³ Sorumluluğa ilişkin hükümlerin ayrı bir bölüm altında toplanmasına ilişkin TTK’de benimsenen sistem aslında İsviçre Borçlar Kanunu tarafından da benimsenmişti. İsv. BK m. 752-760. maddeler arasında sorumluluğa ilişkin hükümlere yer vermiştir. Her ne kadar sorumluluğa ilişkin özel hükümler kanunda yer alsada bütün sorumluluk türlerinin bir arada olması mümkün değildir. Bu nedenle yeri geldikçe Türk Ticaret Kanunu’nda sorumluluğa ilişkin farklı düzenlemeler yer almıştır (Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 5. Baskı, 420). Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin hükümler yalnızca Türk Ticaret Kanunu’nda yer almamaktadır, bu hususta münferit kanunlarda da hükümler yer almaktadır. Örneğin yönetim kurulu üyelerinin şirketin kamu borçlarından doğan sorumluluğu 213 sayılı Vergi Usul Kanunu 10’da ve 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun mükerrer 35. maddede düzenlenmiştir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Şükrü Yıldız, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu” *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı* (1999) 771 vd.; Recep Narer, “Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Vergisel Sorumluluğu” *Yaklaşım Dergisi* 2/17 (Mayıs 1994), 74 vd.; Yaşar Karayalçın, “Vergi Hukuku Bakımından Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu” *Yaklaşım Dergisi*, 2/15 (Mart 1995) 6 vd.

(TTK m. 550), “değer biçilmesinde yolsuzluk” (TTK m. 551) ve “halktan para toplamak” (TTK m. 552) Türk Ticaret Kanunu’nda sayılan özel sorumluluk hallerini oluşturmaktadır. Bu dört durumdan üçü aynı zamanda yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğuna ilişkindir⁹⁴.

1. Belgelerin ve Beyanların Kanuna Aykırı Olması

Yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluk hallerinden birisi TTK m. 549’da düzenlenmiştir. Buna göre “*Şirketin kuruluşu, sermayesinin artırılması ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemlerle ilgili belgelerin, izahnamelerin, taahhütlerin, beyanların ve garantilerin yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırı olmasından, gerçeğin saklanmış bulunmasından ve diğer kanuna aykırılıklardan doğan zararlardan, belgeleri düzenleyenler veya beyanları yapanlar ile kusurlarının varlığı hâlinde bunlara katılanlar sorumludur*”⁹⁵. TTK m. 549’daki bu düzenleme, eTTK m. 305’te de karşımıza çıkarmakta ve kaynağını İsv. BK m. 752’den almaktadır⁹⁶. Bu düzenleme ile anonim şirketin önemli işlerinde kullanılan belgelerin gerçeğe aykırı düzenlenmesinin önüne geçmek ve söz konusu belgelere dayanarak karar alan kişilerin iradelerinin sakatlanması engellemek amaçlanmaktadır. Bu belgeler arasında özellikle genel kurul kararlarının alınması sırasında başvuru belgelerin gerçeği yansıtması önem taşımaktadır⁹⁷.

Anonim şirketin kuruluşu TTK m. 335’te düzenlenmiştir. Buna göre anonim şirket, kurucuların şirketi kurma iradelerini esas sözleşmede açıklamaları ile kurulmaktadır. Esas sözleşme anonim şirketin kuruluşunda asli öneme sahip olmakla beraber tek kuruluş belgesi değildir. Esas sözleşmenin yanı sıra kurucuların beyanı, değerlendirme raporları, ayın ve işletmenin devralınmasına ilişkin olanlar da dahil olmak üzere kuruluş ile ilgili sözleşmeler anonim şirketin kuruluş belgelerini oluşturmaktadır (TTK m. 336). Bu belgelerin sicil dosyasına konulması ve beş yıl boyunca saklanması gerekmektedir. Kuruluş belgeleri, özellikle kuruluştan doğan

⁹⁴ Uzel, bu hükümlerden üçünde değil yalnızca TTK m. 549’da düzenlenen “*belgeleri düzenleyenler veya beyanları yapanlar*” ile TTK m. 550’de düzenlenen “*sermaye taahhüt edilmiş veya karşılığı ödenmiş gibi gösterenler*” hakkında kusursuz sorumluluk halinin öngörüldüğünü savunmaktadır. Bkz. Uzel, *Hukuki Sorumluluk*, 404-405.

⁹⁵ Gerekçedeki açıklamalarda davacı olabilecekler arasında şirketin bulunmamasına ilişkin eleştiri için bkz. Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 455 dn. 339.

⁹⁶ TTK m. 549 ve eTTK m. 305 arasındaki farklar için bkz. Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 421. TTK m. 549, İsv. BK m. 752’ye göre daha kapsamlı bir şekilde düzenlenmiş ve yapısal değişiklikleri de kapsamına dahil etmiştir. İsv. BK, TTK m. 549’dan farklı olarak izahnameden doğan sorumluluğu da düzenlemekte ve daha geniş uygulama alanı bulmaktadır. Bkz. Sıtkı Anlam Altay, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkisi* (İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2016), 223-224. İsv. BK m. 752 için bkz. Güzin Üçışık / Aydın Çelik, *Anonim Ortaklıklar Hukuku Cilt I* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 527.

⁹⁷ Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 428.

sorumluluğun tespit edilmesinde önem taşımaktadır⁹⁸. Buna göre belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olmasından doğan sorumlulukta kurucu beyanları⁹⁹, kuruluş belgeleri, sermaye artırımı beyanı ve izahname gibi oldukça geniş yelpazedeki belge ve beyanların hukuka aykırı olmasından doğan sorumluluk düzenlenmektedir¹⁰⁰.

Şirketin kuruluş belgeleri arasındaki en önemli belge esas sözleşme olarak karşımıza çıkar. Anonim şirketlerin kuruluş belgesi olan esas sözleşme adeta anonim şirketin anayasasıdır¹⁰¹. Esas sözleşmenin şekli ve içeriği TTK m. 339'da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Esas sözleşmenin yazılı olarak hazırlanması ve pay sahiplerinin imzalarının noterce onaylanması gerekir. Esas sözleşmedeki bilgilerin doğru olması ve bu bilgilerin başka belgelerle desteklenmelidir. Bunun yanı sıra kurucular tarafından şirket hesabına satın alınan mal ve hakların bedellerinin, kuruculara sağlanan menfaatlerin doğru ve eksiksiz şekilde esas sözleşmede yer alması gerekmektedir. Aksi halde TTK m. 549 anlamında sorumluluk doğması söz konusu olabilecektir¹⁰².

Şirket birleşmesi, bölünmesi ve tür değiştirmesi yapısal değişiklik olarak nitelendirilmektedir. Şirket birleşmeleri için birleşme sözleşmesi¹⁰³ yapılmakta ve birleşme raporu¹⁰⁴ düzenlenmektedir. Birleşmeye benzer şekilde bölünme için de bölünme sözleşmesiyle bölünme planı hazırlanmaktadır¹⁰⁵. Aynı şekilde yönetim

⁹⁸ Bkz. Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 184-185. Anonim şirketin kuruluş belgelerindeki eksikliklerin en önemli yaptırımı şirketin feshidir. Gerçekten de anonim şirketin kurulması esnasında kanun hükümlerine aykırı hareket edilerek pay sahiplerinin, şirket alacaklılarının veya kamunun menfaatlerinin önemli ölçüde tehlikeye düşürülmesi halinde asliye ticaret mahkemesinden tescilin ilanından itibaren üç ay içerisinde şirketin feshi istenebilir (TTK m. 353).

⁹⁹ 15.07.2016 tarihinde kurucular beyanını düzenleyen TTK m. 349 ilga edilmiştir. Mülga TTK m. 349 uyarınca dürüst bir şekilde bilgi verme ilkesi uyarınca anonim şirkete sermaye olarak getirilen ayına verilecek karşılığın uygunluğu, bu ayını devralmanın gerekliliğine ve şirkete sağlayacağı yararlarla ilişkin belgeli, kesin ve gerekçeli açıklamalar yapılmaktadır.

¹⁰⁰ Yusufoglu, *Gayri Maddi Haklar*, 326-327; Altay, *Yönetim Yetkilerinin Devri*, 223-224.

¹⁰¹ Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 279-280.

¹⁰² Eda Giray, "Anonim Şirketlerde Kuruluştan Doğan Hukuki Sorumluluk" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18/2 (2012), 433.

¹⁰³ Birleşme sözleşmesinin içeriği TTK m. 146'da düzenlenmektedir. Bu hükümden düzenlenen zorunlu unsurları barındıran birleşme sözleşmesi, yazılı şekil şartına tabidir. Bu sözleşmenin birleşmeye katılan şirketlerin yönetim kurullarınca imzalanması ve genel kurulları tarafından onaylanması gerekir (TTK m. 145).

¹⁰⁴ Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından hazırlanan raporlara birleşme raporu denir (TTK m. 147). Raporunda bulunması gereken hususlar TTK m. 147'de düzenlenmiştir. 6102 sayılı TTK'nin ilk halinde birleşme sözleşmesi ve birleşme raporunun denetlenmesi söz konusu olsa da buna ilişkin hüküm olan TTK m. 148, 26.06.2012 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte ilga edilmiştir.

¹⁰⁵ Şirketin bölünme ile malvarlığına dahil olan unsurların bir kısmını zaten var olan bir şirkete devretmesi durumunda bölünme sözleşmesi, malvarlığı unsurlarını yeni kurulan bir şirkete devretmesi durumunda ise bölünme planı söz konusu olur (TTK m. 166). Bölünme sözleşmesinin ve bölünme planının içeriği TTK m. 167'de düzenlenmiştir.

kurulu tarafından bir bölünme raporu da hazırlanmaktadır¹⁰⁶. Yapısal değişikliklerden tür değişikliğinde ise diğer ikisine benzer şekilde tür değiştirme planıyla tür değiştirme raporu hazırlanmaktadır (TTK m. 185, 186). Yapısal değişikliğin türüne ilişkin hazırlanan bu belgelerin yanı sıra yapısal değişikliğin konusunu oluşturan anonim şirketin toplam malvarlığının hesaplanması için de değerlendirme şirketi tarafından bir ekspertiz raporu hazırlanması mümkündür. Bu ekspertiz raporunun hukuka aykırı olması durumunda da bunu hazırlayan değerlendirme şirketinin sorumluluğunun doğması kaçınılmazdır¹⁰⁷.

Yapısal değişikliklerden doğan sorumluluğa ilişkin TTK m. 193'te özel düzenleme bulunmaktadır. TTK m. 193/1 uyarınca "*Birleşme, bölünme veya tür değiştirme işlemlerine herhangi bir şekilde katılmış bulunan bütün kişiler şirketlere, ortaklara ve alacaklılara karşı kusurları ile verdikleri zararlardan sorumludurlar. Kurucuların sorumlulukları saklıdır*". İki de yapısal değişikliklerden doğan sorumluluğu farklı şekillerde düzenleyen TTK m. 193 ve 549 hükümlerinden hangisinin öncelikli olarak uygulanması gerektiğinin incelenmelidir. İki hüküm arasında kusura ilişkin oluşturulan fark nedeniyle hangi hükmün öncelikli olarak uygulanacağını tespiti önemlidir¹⁰⁸. Öğretide bir görüş hükümlerin amaçlarının farklı olmasından hareketle kuruluş ve kuruluşu ilişkin sermayenin artırılması hallerinde TTK m. 549'un uygulama alanı bulması gerektiğini savunmaktadır¹⁰⁹. Diğer bir görüş ise iki hükmün de uygulama alanına giren bir hususta TTK m. 549'un özel hüküm olması nedeniyle öncelikli olarak uygulanmasını savunmaktadır¹¹⁰. Kanaatimizce kusura ilişkin farklılık nedeniyle iki hükmün birlikte uygulanması mümkündür¹¹¹.

TTK m. 549 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun doğmasına neden olan belgelerden bir diğeri olan izahname, menkul kıymet ihracında kamuyu aydınlatmaya yarayan bir araçtır¹¹². SPK m. 3/j izahnameyi, "*ihraççının ve varsa garantörün finansal durum ve performansı ile geleceğe yönelik beklentilerine, faaliyetlerine, ihraç edilecek veya borsada işlem görecektir sermaye*

¹⁰⁶ Bölünme raporu, TTK m. 169'da düzenlendiği üzere birleşme raporuna benzer şekilde, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından hazırlanır.

¹⁰⁷ Özlem Karaman Coşgun/Hanife Doğrusöz Koşut "Hukuki Sorumluluk" *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III*. Ed. Kemal Şenocak, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2023), 3759.

¹⁰⁸ Aynı yönde bkz. Kendigelen, *Yenilikler*, 455.

¹⁰⁹ Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 421-422.

¹¹⁰ Aslı Usluel Gürbüz, "Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanma İşlemlerinde Yöneticilerin Hukuki Sorumluluğu" *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 1/29 (Mart 2013), 167.

¹¹¹ Aynı yönde bkz. Kendigelen, *Yenilikler*, 455.

¹¹² Gökçen Turan "Türk Hukukunda İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluğun Esasları" *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/1 (Ocak 2016) 193; Mustafa İhtiyar, *Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2006), 121; Altay, *Yönetim Yetkilerinin Devri*, 223.

piyasası araçlarının özelliklerine ve bunlara bağlı hak ve risklere ilişkin olarak yatırımcıların bilinçli bir değerlendirme yapmasını sağlayacak nitelikteki tüm bilgileri içeren kamuyu aydınlatma belgesi” olarak tanımlamıştır. Gerçekten de izahname ile yatırımcıların şirket hakkında doğru bilgi edinmesi sağlanmak istenmektedir. Bu nedenle anonim şirketin ortaklık yapısı, sermayesi, faaliyet alanı, yöneticileri, finansal tablolar, yatırım planları gibi önemli bilgiler izahnamede yer almaktadır¹¹³. Yatırımcının taşıdığı riski ve elde edeceği karı analiz etmesi ancak gerçek ve doğru bilgiye ulaşması ile mümkündür. Yatırımcının korunması için, yatırım kararını etkileyebilecek bilgiler eksiksiz şekilde izahnameye yansıtılmalıdır¹¹⁴. İzahnamenin yatırımcılar bakımından teminat özelliğinin bir sonucu olarak izahnameden sorumlu gerçek kişilerin ad soyadlarının ve görevlerinin, tüzel kişilerin ise ticaret unvanlarının, merkezlerinin ve iletişim bilgilerinin izahnamede yer alması aranır (SPK m. 4/3).

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin olarak karşımıza çıkan TTK m. 549’da izahnameden bahsedilmekle birlikte halka açılmaya ilişkin her türlü belgenin de bu kapsamda olduğu, hükümde sayılan belgelerin sınırlı sayıda değil, örnekleyici nitelikte olduğu hem gerekçede hem de öğretilerde kabul edilmektedir¹¹⁵.

Anonim şirketlere ilişkin olarak TTK m. 549’da yer alan bu düzenlemenin Sermaye Piyasası Kanunu’na tabi halka açık anonim şirketlerde de uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilmelidir. İzahnamede yer alan bilgilerin yanlış, yanıltıcı ve eksik olmasından doğan sorumluluk SPK m. 10’da düzenlenmektedir. Ayrıca kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan sorumluluk da SPK m. 32’de düzenlenmiştir. İki hüküm arasında kusura ilişkin önemli bir farklılık vardır. TTK m. 549’un bir kusursuz sorumluluk öngördüğü öğretilerde genel kabul olarak karşımıza çıkarken SPK ile bir kusur sorumluluğu öngörüldüğü kabul edilmektedir¹¹⁶. Bir kamuyu aydınlatıcı belge niteliğinde olan izahname nedeniyle iki sorumluluk hükmüne başvurulması mümkün olsa da SPK m.10 izahnameden doğan sorumlu-

¹¹³ Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan II-5.1 sayılı izahname ve ihraç Belgesi Tebliği m. 7 vd. izahnamede yer alması gereken bilgileri düzenlemektedir.

¹¹⁴ Buket Çatakoğlu, “Halka Arzda İzahnamenin Hukuki Niteliği ve İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluk” *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* 11 (Ocak 2016) 120. İzahnamede eksik, yanlış veya aldatıcı bilgilere yer verilmesi sorumluluğun doğmasına neden olabileceği gibi izahnamedeki bütün bilgiler doğru olmakla birlikte eksik olmaları durumunda da sorumluluk söz konusu olacaktır. Bkz. Tolga Ayoğlu, “İzahnameden Doğan Sorumluluk” *İsviçre Borçlar Kanunu’nun İktisabının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku’nun Türk Ticaret Hukuku’na Etkileri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009, s. 641.

¹¹⁵ Tekinalp, *Tek Kişi Ortaklığı*, 260; Serhan Dinç, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Halleri” *Ankara Barosu Dergisi* 4 (Temmuz 2016) 165.

¹¹⁶ Detaylı bilgi için bkz. Ayoğlu, *İzahname*, 642.

luğu özel olarak düzenlediği için öncelikli olarak uygulanması gerektiği öğretide kabul edilmektedir¹¹⁷. Bu noktada TTK m. 549'un bu iki hükmün yanında nerede yer aldığı değerlendirilmelidir. Özel hüküm niteliğinde olmaları nedeniyle SPK m.10 ve m.32'ye öncelik verilmesi gerekmektedir¹¹⁸. Bununla birlikte yatırımcıların tazminat taleplerini TTK m. 549'a dayanarak ileri sürmeleri de mümkündür. Bu durumda TTK m. 549'un uygulanması SPK m. 32/4'ün uygulanmasına engel olacaktır¹¹⁹.

Anonim şirketin kuruluşu, sermaye artırımı/azaltımı, yapısal değişiklikler ve menkul kıymet ihracı nedeniyle bir zarar doğduysa ve bunlara ilişkin belge, beyan, taahhüt ve garantilerde yanlış, hile, sahtecilik veya gerçeğe aykırılık mevcutsa ya da gerçeğin saklanması söz konusuysa veya diğer kanunlara aykırılık varsa bu durumda TTK m. 549 uyarınca sorumluluk doğacaktır¹²⁰. Bu hüküm ile gerçek dışı ve hileli belge ve beyanlara güvenenlerin bundan dolayı uğrayacakları zararını tazmin etmek amaçlanmaktadır¹²¹. Kanun koyucu sermaye piyasası yatırımcılarını korumayı amaçlamakla¹²² birlikte yalnızca sermaye piyasası yatırımcılarını değil, bu belgelere güvenerek işlem yapan herkesin güvenini korumak istemektedir. Bunlar arasında genel kurul toplantılarında bu belgelere güvenerek karar veren pay sahipleri de yer almaktadır.

Sorumluluğun doğması için ilgili işlemin tamamlanması ve geçerlilik şartlarını sağlıyor olması aranmamaktadır. Anonim şirketin kurulmuş olması, sermaye artırımının veya azaltımının tamamlanmış olması, yapısal değişikliklerin yapılmış olması veya menkul kıymet çıkarma işleminin tamamlanmış olması gerekmez. Bu işlemler geçerli bir şekilde tamamlanmamış olsa dahi belgelerin hatalı, hileli, sahte, gerçeğe aykırı veya kanuna aykırı olması durumunda TTK m. 549 uyarınca ilgili kişilerin sorumluluğuna gidilmesi mümkün olacaktır¹²³. Burada belgelerin gerçeğe aykırı olması nedeniyle uğranması muhtemel olan zarar nedeniyle bir koruma tanınmıştır. Yalnızca bu belgelerin yanlış, yanıltıcı ve eksik olması halinde değil, aynı zamanda hileli veya sahte olması, gerçeğin saklanması ve diğer kanuna aykırılıklar da TTK m. 549 uyarınca sorumluluk doğar. Dolayısıyla bu belgelerdeki bilgiler doğru olsalar bile eksik olmaları, gerçeğin

¹¹⁷ Çağlar Manavgat, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sermaye Piyasasını Etkileyen Yönleri" *Türk Ticaret Hukuku Kanunu Tasarısı Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/1 (2005) 230.

¹¹⁸ Aynı yönde bkz. Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3753-3754.

¹¹⁹ Bkz. Gökhan Aydoğan, *Anonim Şirketlerde Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021), 417.

¹²⁰ Bu ifadelerin aslında aynı anlama geldiğine ilişkin bkz. Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2022), 401.

¹²¹ Üçışık/Çelik, *Anonim Şirketler*, 527.

¹²² Bkz. Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3754.

¹²³ Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3757.

tamamını yansıtmamaları halinde gerçeğin saklanması ve sorumluluğun doğması söz konusu olacaktır¹²⁴. Kamuyu yanıltma sadece yanlış veya eksik bilgi vermek yoluyla gerçekleşmeyebilir. Bu belgelerde açıklanmaması gereken bilgilerin yer alması yoluyla üçüncü kişilerin yanıltılması veya açıklanan bilgilerin anlamlarını yitirmesi de söz konusu olabilir¹²⁵. Bu durumların tamamında TTK m. 549 uyarınca sorumluluğun söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.

Belge ve bilgilerin gerçeği yansıtmaması nedeniyle sorumlu olanlar düzenleyenler, beyanda bulunanlar, taahhüt edenler veya bu fiillere katılanlardır (TTK m. 549). Hükümün lafzından da anlaşıldığı üzere belgeleri düzenleyenlerin ve beyanları yapanların sorumluluklarının doğması için kusur şartı aranmamaktadır¹²⁶. Bu eylemleri yönetim kurulu üyesinin gerçekleştirmiş olması durumunda kusursuz sorumluluk söz konusu olacaktır. Kanuna aykırı, doğru olmayan, gerçeği yansıtmayan beyanlarda bulunulması veya bazı hususların gizlenmiş olması ile bundan zarar doğması ve zarar ile hükümde sayılan eylemler arasında uygun illiyet bağı olması durumunda kusur şartı aranmaksızın sorumluluk doğacaktır. Belgeleri düzenleyenlerin kusurunun aranması hükümün lafzında yer almadığı gibi gerekçede de bu kişiler için kusur şartı aranmamıştır. Hükümde gerçekten de bir kusursuz sorumluluk düzenlenmiştir¹²⁷. Yalnızca bu eylemlere katılanların sorumluluğunun doğması için kusur şartı aranmaktadır¹²⁸.

Hükümde kusursuz sorumluluğun düzenlenmiş olması, kamu yararı ile açıklanabilir. Yöneticiler, defter tutmakla görevlendirdikleri kişileri gözetim ve dene-

¹²⁴ Çatakoğlu, *İzahname*, 121.

¹²⁵ Üçışık/Çelik, *Anonim Şirketler*, 204.

¹²⁶ Çamoğlu, her ne kadar madde metninde kusur şartı açık bir şekilde aranmasa da hükümdeki eylemlerin ağır kusur ve hatta kasıt içeren fiiller olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), *Ortaklıklar I*, N. 593. TTK m. 549'un dayandığı hükümlerden birini ihtiva eden İsv BK m. 752, sorumlular arasında kusur yönünden bir ayrım yapmamıştır.

¹²⁷ Aynı yönde bkz. Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 428-429; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 426; Üçışık/Çelik, *Anonim Şirketler*, 527; Erdoğan Moroğlu, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirmeler ve Öneriler*, (İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016), 339; Kendigelen, *Yenilikler*, 455-456. eTTK dönemindeki benzer tartışmalar için bkz. Çamoğlu, *Yönetim Kurulu*, 14 vd.; Helvacı, *Hukuki Sorumluluk*, 44. Aksi yönde bkz. Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3751; Hamdi Yasaman, "Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları" *Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (Temmuz 2013) 102. Yönetim kurulu üyelerinin kusur sorumluluğuna tabi olduğunun kabul edilmesi halinde, TTK m. 553/1 uyarınca yönetim kurulu üyelerinin kusurlarıyla verdikleri zarardan sorumlu oldukları kabul edildiği için yönetim kurulunun kusurlu olduğunu davacının ispatlaması gerekecektir. Özellikle yatırımcının korunması açısından böyle bir ispat yükü önemli sorunlara yol açacaktır. Halka açık anonim şirket yatırımcıları arasında izahnamede açıklanan bilgi ve belgeleri yorumlayıp buna göre aydınlatılmış bir karar verebilecek az yatırımcı olduğu bir gerçektir. İzahnamedeki eksiklik, yanlışlık veya gerçeğe aykırılığın davalıların kişilerin kusuru ile meydana geldiğinin ispatlanmasını beklemek yatırımcıları ağır külfet altına sokan bir düzenleme olurdu. Bkz. Turan, *İzahname*, 218-219.

¹²⁸ Kendigelen, *Yenilikler*, 456; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 426.

timle yükümlü olmakla birlikte kurtuluş kanıtı imkanı getirilmediği için gerekli özen ve denetimi yerine getirdiklerini ispatla sorumluluktan kurtulamayacaklardır¹²⁹.

Gerçek kişi yönetim kurulu üyesinde kusursuz sorumluluk gerçek kişi yönetim kurulu üyesinin şahsında doğarken tüzel kişi yönetim kurulu üyesinin sorumluluğu bakımından ise kusursuz sorumlu olan kişinin tüzel kişi yönetim kurulu üyesi mi yoksa onu temsil eden gerçek kişi mi olacağı incelenmelidir. Bu durumda yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi kusursuz sorumlu olacaktır ve tüzel kişinin temsilcisi gerçek kişi eylemlere katılan olarak ancak kusurundan sorumlu olacaktır¹³⁰.

Tazminat talebinde bulunabilecekler, TTK m. 549 uyarınca zarar görenlerdir. Kanunda örnekleyici olarak sayılan belgelere dayanarak işlem yapan ve bu belgelerdeki gerçeğe aykırılık nedeniyle zarar gören herkes, zarar gören olarak değerlendirilir. Bu durumda bizzat şirket, pay sahipleri, şirket alacaklıları, sermaye piyasasında yatırımcılar, bu belgelere güvenerek pay sahibi sıfatını yitirmesine neden olan eylemleri gerçekleştirenler, menkul kıymet satın alanlar ve bu kıymetlerin sonraki müktesipleri zararlarının tazminini isteyebilecek kişilerdir (Gerekçe). Şirket adına yönetim kurulu zararların tazminini isteyebileceği gibi dolaylı zararın mevcut olması durumunda pay sahipleri ve şirketin iflası halinde alacaklılar da bu sıfatla açtıkları tazminat davasında hükmedilen tazminatın şirkete ödenmesini isteyebilirler.

2. Sermaye Hakkında Yanlış Beyanlar

Sermaye, şirketlerin zorunlu unsurları arasında yer almakta ve sermaye olmadan şirket kurulamamaktadır. Tüzel kişiliği olan şirketin ilk malvarlığı olan sermaye, hem ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümler arasında yer almakta hem de şirket tiplerinin özellikleri çerçevesinde özel düzenlemelere tabi tutulmaktadır (TTK m. 127-132, 323, 332, 342-347 vd.). Bir ticaret şirketi olan anonim şirketin kurulabilmesi için asgari sermaye taahhüdü zorunludur (TTK m. 124/2, 332). TTK m. 332 uyarınca esas sözleşmede tamamı taahhüt edilmiş olan esas sermaye, en az 50.000 TL olabilir. Kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş anonim şirketlerde ise başlangıç sermayesi en az 100.000 olmalıdır (TTK m. 332).

Bir sermaye şirketi olan anonim şirkette, şirket alacaklılarının alacaklarının güvencesi olan sermayenin açık ve belirli olması gerekmektedir. Alacaklılar, yalnızca şirket malvarlığına müracaat edebilecekleri için sermayenin ve bunun karşılığında aktif malvarlığının korunması gerekir. TTK m. 550/1 uyarınca “*Sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hü-*

¹²⁹ Çamoğlu, *Yönetim Kurulu*, 46 vd.

¹³⁰ Emine Develi, *Tüzel Kişinin Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 167.

kümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu olmaları şartıyla, şirket yetkilileri, bu payları üstlenmiş kabul edilirler ve payların karşılıkları ile zararı faiziyle birlikte müteselsilen öderler”¹³¹. Sermayenin tamamen taahhüt edilmemiş veya taahhüt edilen tutardan kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmesi gereken kısım ödenmemişken sermayenin tamamı taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterilmesi sorumluluk nedenidir. Sermayenin taahhüt edilmesi, ödenmesi ve tescil edilmesi süreçlerinden herhangi birinde gerçekleşen hukuka aykırılıklar, TTK m. 550 uyarınca sorumluluk doğmasına neden olacaktır.

Anonim şirketin sermayesi esas sözleşmede yazılıdır. Sermayenin taahhüt edilmesi, pay sahipleri tarafından payların nakit veya ayın olarak bedellerinin tamamının taahhüt edilmesi anlamına gelir¹³². Sermayenin tamamının esas sözleşmede taahhüt edilmiş olması zorunludur (TTK m. 335).

Anonim şirketin kuruluşundan sonra sermayenin artırılması mümkündür. Kuruludan sonra sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılırsa esas sözleşmede değişiklik yapmak suretiyle sermayeden artırılan kısmın taahhüt edilmesi gerekir (TTK m. 459/1). Kayıtlı sermaye sisteminde ise yönetim kurulu kararıyla sermayenin artırılması yoluna gidilir ve sermayedeki artış miktarının taahhüdüne TTK m. 459 kıyasen uygulanır (TTK m. 460/3)¹³³.

Anonim şirkette sermaye artırımı yapıldığı durumlarda yönetim kurulu tarafından beyan hazırlanmaktadır. Beyanda yer alan bilgilerden birisi de sermayenin artırılan kısmının tamamen taahhüt edildiğidir. Bu zorunluluk TTK m. 457/2-a’da nakdi sermaye için açıkça dile getirilmiştir. Aynı sermaye için ise verilecek karşılığın uygun olduğunun, değerlendirme yönteminin isabeti ve haklılığına ilişkin gerekçeli açıklamaların beyanda yer alması gerekir. Dolayısıyla sermaye artırımının aynı veya nakdi olması fark etmeksizin yönetim kurulu tarafından bir beyan hazırlanmalı ve beyanda şirketin sermayesine ilişkin gerçeği yansıtan bilgiler yer almalıdır. Beyanda yer alan bilgiler sebebiyle TTK m. 550 çerçevesinde sorumluluk doğması söz konusu olacaktır.

Sermaye taahhüdünde yaşanan hukuka aykırılıkların yanı sıra taahhüt edilen sermayenin ödenmemesi de bir sorumluluk sebebidir. Anonim şirkete yapılan

¹³¹ TTK m. 550, büyük ölçüde eTTK m. 307 ile benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte ikinci fıkradaki ödeme yetersizliğinin bilinmemesi hükmü yeni bir düzenleme teşkil etmektedir. İkinci fıkra dışında da iki hüküm arasında önemli farklılıklar vardır. eTTK m. 307 uyarınca sorumluluktan söz edilebilmesi için hile yapılması gerekmektedir, ancak 6102 sayılı TTK m. 550 uyarınca hile yapılmasına gerek yoktur.

¹³² Kırca (Şehirli Çelik / Manavgat), *Anonim Şirketler*, 306.

¹³³ Her ne kadar TTK m. 459’un kıyasen uygulanacağı ifade edilmişse de sermayenin artırılan kısmının esas sözleşmede taahhüt edilmesi, esas sermaye sistemine özgü bir yöntemdir. Kayıtlı sermaye sisteminde ancak iştirak taahhütnameleleri aracılığıyla sermayenin artırılan kısmı taahhüt edilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Soykan, 487.

nakdi sermaye taahhüdünün en az dörtte birinin anonim şirketin kuruluşundan veya sermaye artırımının ticaret siciline tescilinden önce, geri kalanının ise tescilden itibaren yirmi dört ay içinde şirkete ödenmesi gerekir (TTK m. 344). Esas sermayeye uygun olarak şirket malvarlığının oluşması, şirket alacaklıları ve pay sahiplerinin menfaatinedir. Şirket alacaklıları alacaklarını elde etmek için anonim şirketin malvarlığına başvuracakları gibi pay sahipleri de payları karşılığında şirket malvarlığından yararlanacaklardır¹³⁴. Dolayısıyla şirket malvarlığının esas sermayeye uygun şekilde oluşmaması ilk olarak şirket alacaklıları ve pay sahiplerinin, sonrasında ise kamunun menfaatlerini zedeleyecektir. Bu yükümlülüklerin ihlali halinde TTK m. 550/1 uyarınca sorumluluk doğacaktır. Sorumluluk yalnızca asgari sermaye borcunun ödenmemesi halinde değil, aynı zamanda tescilden sonra ödenmesi gereken sermaye borcunun zamanında ödenmemesi halinde de doğmaktadır. Hem anonim şirketin kuruluş aşamasında hem de kuruluşun sonra yapılan sermaye artırımlarında TTK m. 550/1 uyarınca sorumluluk doğması mümkündür.

Anonim şirketin kuruluşunda ve sermaye artırımında TSY m. 69/1-c ve 73/h uyarınca pay bedellerinin tescilden önce ödenmesi gereken en az miktarının kanuna uygun olarak bankaya yatırıldığını gösteren bir banka mektubunun tescil başvurusu yapılırken sicile teslim edilmesi gerekmektedir. Sicil görevlileri, banka mektubunda ödendiği belirtilen tutarın gerçekten ödenip ödenmediğini her pay tutarının asgari sermaye tutarını ayrı ayrı hesaplayarak incelemekle yükümlüdür. Banka mektubunun gerçeği yansıtmaması durumunda da TTK m. 550/1 uyarınca sorumluluk doğacaktır¹³⁵.

Para dışındaki diğer varlıkların anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi mümkündür. Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça taşınırlar ve her türlü taşınmaz ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilir (TTK m. 127/c). Ancak bu malvarlığı unsurlarının üzerinde sınırlı bir aynı hak, haciz veya tedbir olmaması gerekir, nakden değerlendirilebilir ve devrolunabilir olmalıdır (TTK m. 342). Bu şartları taşıyan fikri mülkiyet hakları ve sanal ortamlar da dahil tüm malvarlığı unsurları anonim şirkete aynı sermaye olarak getirilebilir. Bir taşınır eşyanın mülkiyetinin aynı sermaye olarak taahhüt edilmesi halinde şirketin veya sermaye ar-

¹³⁴ Atan, *İdare Meclisi Azaları*, 101.

¹³⁵ Anonim şirketlerde sermaye artırımının tescili için ticaret sicil müdürlüğüne müracaat edilir ve müracaat esnasında aralarında artırılan sermayeyi oluşturan payların tamamının taahhüt edildiğini gösteren değişik esas sözleşme metni ve sermaye taahhüdünün esas sözleşmede taahhüt edilmesi halinde iştirak taahhütnameleri Ticaret Sicil Müdürlüğü'ne ibraz edilir (TSY m. 73). Ticaret sicil müdürü, ticaret sicil müdür yardımcısı ve tescile yetkili personel, mevzuatta aranan belgelerin olup olmadığını incelerler (TSY m. 34). Bu yükümlülüğün ihlalinden doğan sorumluluk TTK m. 550 kapsamında değil, TTK m. 25 ve TSY m. 11 kapsamında değerlendirilecektir. Ancak ticaret sicil personelinin bu hükümler uyarınca sorumlu olmaları TTK m. 550 uyarınca kusursuz sorumlulukları doğmasına engel değildir. Bu yönde bkz. Karaman Coşgun/ Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3772.

tırımının tescilinden önce güvenli bir yere tevdi edilmesi gerekir (TTK m. 128/2). Taşınır güvenli bir yere tevdi edilmeden tevdi edilmiş gibi gösterilirse ve şirketin veya sermaye artırımının tescilinden sonra da şirkete teslim edilmezse TTK m. 550/1 uyarınca sorumluluk doğacaktır.

Aynı sermaye olarak anonim şirkete getirilecek değer bir taşınmaz veya işletme olduğunda ise anonim şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanan bilirkişi tarafından değer tespiti yapılması gerekir (TTK m. 343). TTK m. 343, değerlendirme raporunun asgari unsurlarını belirlemiş olup hesap verme ilkesi uyarınca raporda karşılaştırmalı ve gerekçeli bir açıklamanın bulunması zorunludur¹³⁶. Her ne kadar kurucuların ve menfaat sahiplerinin itiraz hakkı söz konusu olsa da esas sözleşmenin ticaret siciline tescili ve Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilanından sonra menfaat sahiplerinin değerlendirme raporuna itiraz etmesi mümkün değildir¹³⁷.

Tespit edilen değer tapu siciline kaydedildikten sonra taşınmazın tapu siciline şirket adına tescil edilmesi şerhi konulmakta ve şirketin veya sermaye artırımının tescili ile de taşınmazın şirket adına tescili yapılmaktadır. Şirkete getirilmesi taahhüt edilen aynı sermayeye emseline nazaran yüksek bir değer biçilmesi durumunda da sorumluluk doğacaktır. Anonim şirkete sermaye olarak getirilmek istenen aynı sermayeye olduğundan yüksek değer biçilmesi halinde, bunun fark edilmesiyle birlikte anonim şirketin esas sermayesi bu fazlalık oranında azalacaktır ve bunun sonucunda hem şirket alacaklılarının hem de pay sahiplerinin menfaatleri zarar görecektir. Aynı zamanda kurucular da fazla bedel oranında haksız kazanımda bulunmuş olacaklardır¹³⁸. Ancak bu sorumluluk, TTK m. 550 kapsamında değil, TTK m. 551'de düzenlenen aynı sermayeye değer biçilmesinden doğan sorumluluk kapsamında değerlendirilecektir¹³⁹.

Her ne kadar iki hüküm de anonim şirketlerde sermaye ile ilgili olsa da TTK m. 551, aynı sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlendirilmesinden doğan sorumluluğu düzenlemektedir. Bu değerlere yüksek fiyat biçilmesi yolsuzluk olarak değerlendirilmiştir. Her ne kadar hükümde emseline oranla yüksek fiyat biçilmesi, niteliğinin veya durumunun farklı gösterilmesi sonucunda olduğundan yüksek değer biçilmesi yolsuzluk olarak nitelendirilmiş olsa da ka-

¹³⁶ Manavgat (Kırca / Şehirli Çelik), *Anonim Şirketler*, 353.

¹³⁷ Manavgat (Kırca / Şehirli Çelik), *Anonim Şirketler*, 353. Yusufoglu'na göre bilirkişi raporu bilirkişi açısından bir sorumluluk kaynağı olmakla birlikte kurucuların bu raporu değerlendirmeye tabi tutarak kabul etmesi gerekmektedir. Kurucuların bilirkişi raporunu denetlememeleri sorumluluklarının doğmasına neden olacaktır. Ancak kontrol edilmiş dahi olsa bilirkişi raporunun gerçeğe aykırı olması durumunda kurucuların kusursuz sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bkz. Yusufoglu, *Gayri Maddi Haklar*, 328-329.

¹³⁸ Atan, *İdare Meclisi Azaları*, 87.

¹³⁹ Aynı yönde bkz. Karaman Coşgun/ Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3779.

nun koyucu “*başka bir şekilde yolsuzluk*” ifadesini kullanarak hükümde sayılan hallerin sınırlı sayıda olmadığını göstermiştir¹⁴⁰. Sermayenin eksik oluşmasından doğan sorumluluk, asıl olarak pay sahibine aittir. Ancak pay sahibinin bir kusuru olmaksızın kusurlarıyla yanlış değerlendirmeye yol açan kişilerin de sorumluluğu söz konusudur¹⁴¹.

Sermayenin korunması ilkesi ile bağlantılı şekilde getirilmiş olan TTK m. 550, TTK m. 549’un da tamamlayıcısı niteliğindedir¹⁴². Bununla birlikte TTK m. 550’nin yalnızca sermayenin korunmasını amaçladığını düşünmemek gerekir. Sermayeye ilişkin olmasa dahi hükümde örnekleme yoluyla sayılan belgelerin gerçeğe aykırı olmasından doğan zararlar, TTK m. 550 uyarınca sorumluluğun doğmasına neden olur¹⁴³.

TTK m. 550 uyarınca sorumluların kimler olduğu değerlendirildiğinde akla ilk gelenler kurucular ve yönetim kurulu üyeleridir¹⁴⁴. Ancak sorumlular yalnızca bu ikisiyle sınırlı değildir, gerek TTK m. 550/1’in lafzından gerek hükmün gerekçesinden anlaşıldığı üzere düzenleyenlerin kusursuz sorumluluğu söz konusudur. TTK m. 550’de düzenlenen fiillere iştirak eden herkes sorumlu olacaktır. Bu

¹⁴⁰ Aynı yönde bkz. Fülürya Yusufoglu, Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, 2016, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 322.

¹⁴¹ Yusufoglu, *Gayri Maddi Haklar*, 326.

¹⁴² Gerekçe. TTK m. 550/1 kapsamında düzenlenen sorumluluk hali aynı zamanda TTK m. 549’un kapsamına sokulabilir. Gerçekten de sermayenin tamamının taahhüt edilmemiş veya taahhüt edilmiş olsa bile usulüne uygun şekilde ödenmemiş olması durumunda çoğunlukla belgelerin gerçeğe aykırı olması yoluyla gerçekleşir. TTK m. 550 ve TTK m. 549’un bu yakın ilişkisi nedeniyle aralarındaki sınırın çizilmesi gerekir. Gerekçe de temel düzenleme olarak TTK m. 549 gösterilmiştir. Bununla birlikte TTK m. 549 sadece zarardan doğan sorumluluğu düzenlemekle yetinmiş ve TTK m. 550 gibi sermayenin taahhüt edilmeyen veya ödenmeyen kısmına ilişkin bir düzenleme getirmemiştir. TTK m. 550, TTK m. 549’daki bu boşluğu doldurucu niteliktedir. Her ne kadar iki hükmün uygulama alanları birbirinin içine girse de iki düzenlemedeki sorumlular arasında farklar bulunmaktadır. TTK m. 549’da belgeleri düzenleyenler, beyanları yapanlar ve katılanların sorumluluğu düzenlenirken TTK m. 550’de sermayenin tamamı taahhüt edilmemiş veya ödenmemişken sermayenin tamamı taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenlerin ve şirket yetkililerinin sorumluluğu düzenlenmiştir. Bkz. Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3780 vd.

¹⁴³ Karaman Coşgun/ Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3747-3748.

¹⁴⁴ Bkz. Tekinalp, *Tek Kişi Ortaklığı*, 264. TTK m. 388’de, şirketin kendi paylarını taahhüt yasağının ihlal edilmesi halinde kurucular ve yönetim kurulu üyelerinin sorumlu oldukları ifade edilmiştir. Buna göre şirketin kendi paylarının kuruluşta kurucular, sermaye artırımında da yönetim kurulu üyeleri tarafından taahhüt edilmiş sayılması ve taahhüt edilen pay bedellerinin bu kişilerce ödenmesi gerekir. Ancak kusursuz olduğunu ispatlayan kurucuların ve yönetim kurulu üyelerinin sorumluluktan kurtulmaları mümkün olacaktır (TTK m. 388). Anonim şirkete pay taahhüdünde bulunarak esas sözleşmeyi imzalayan ve bu nedenle kurucu olarak isimlendirilen kişiler, işlemi kendi adlarına ancak üçüncü bir kişi hesabına yapmışlarsa hesabına hareket ettikleri kişi de TTK m. 337/2 uyarınca kurucu sayılmaktadır. Yapısal değişiklikler söz konusu olduğunda bir kurucunun olup olmadığı hususunda açıklık yoktur. Pulaşlı, bu durumda kuruluşla ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanmasından yola çıkarak yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler ile kuruluşla katılan ve etkili olan kişilerin sorumlu olacağını savunmaktadır. Bkz. Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi*, 2550 vd.

durumda yönetim kurulu üyelerinin düzenleyen sıfatıyla sorumlu olmaları için kusur şartı aranmayacaktır.

Her ne kadar sermayenin anonim şirketin kuruluşu aşamasında belirlenmesi ve getirilmesi gerektiği için asli olarak kurucuların sorumluluğu düzenlenmiş gibi gözükse de özellikle sermaye artırımında yönetim kurulunun sorumluluğu söz konusu olacaktır. Gerçekten de sermaye artırımına ilişkin belgeler, belirtildiği üzere yönetim kurulu tarafından hazırlanır, hazırlatılır ve imzalanır. Belgeleri düzenleme ve imzalama yetkisi devredilmiş olsa dahi yönetim kurulunun denetim ve gözetim yükümlülüğü söz konusudur¹⁴⁵. Dolayısıyla sermayeyi taahhüt etmiş veya taahhüt edilen sermayenin ödenmesi gereken ancak ödenmemiş kısmını ödenmiş gibi gösterenlerin yanı sıra şirket yetkilileri de TTK m. 550 uyarınca sorumlu olacaktır. Şirket yetkilisi kavramının da kurumları, yönetim kurulu üyelerini ve işlem denetçilerini kapsayacak şekilde geniş yorumlanması gerekir (Gerekçe)¹⁴⁶. Şirket yetkilileri kavramı bu kişileri içine alsada bunlarla sınırlı değildir. Özellikle şirketin yönetim organizasyonunu düzenleyen iç yönerge, şirket yetkililerinin kim olduğunun tespitinde önem taşır¹⁴⁷.

TTK m. 550/1’de kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk birlikte öngörülmüştür. Sermaye taahhüdünde veya taahhüt edilen sermayenin ödenmesinde usulsüzlük olması durumunda şirket yetkililerinin kusurlarının bulunması halinde sorumlulukları söz konusu olacağı düzenlenmişken sermaye işlemlerini yürüten kişilerin sorumluluklarının doğması için kusur şartı aranmamıştır¹⁴⁸. *Tekinalp*, şirket yetkilileri dışındakilerin kusursuz sorumlu olduklarını kabul etmektedir. Bununla beraber şirket yetkilileri bakımından kusur sorumluluğu öngörüldüğünü ve yönetim kurulu üyesinin özen yükümlülüğü nedeniyle böyle bir farkın oluştuğunu düşünmektedir. TTK m. 550 uyarınca sorumluluğun doğmasına neden olan belgelerin yönetim kurulu üyeleri dışındaki başka kişiler tarafından imzalanması durumunda yönetim kurulunun gözetim yükümlülüğü devam ettiği için sorumluluğun niteliğinde farklılaşma olmaktadır¹⁴⁹. Yönetim kurulu üyelerinin kusursuz

¹⁴⁵ Yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez yükümlülüklerinden birisini üst gözetim yükümlülüğü oluşturmaktadır. TTK m. 375/1-e uyarınca “*Yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi*” yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez yükümlülükleri arasındadır. Ancak üst gözetim yetkisi, anonim şirketin bütün yöneticileri üzerinde değil, yalnızca yönetim yetkisinin devredildiği üst düzey yöneticiler üzerinde kullanılmaktadır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları değerlendirilirken üst gözetim yükümlülüğünün göz önünde bulundurulması şarttır.

¹⁴⁶ Ayhan / Çağlar / Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 429.

¹⁴⁷ Kırca (Şehirli Çelik / Manavgat), *Anonim Şirketler*, 388-389; Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3801; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 367-368.

¹⁴⁸ Ayhan/Çağlar/Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 429; Kendigelen, *Yenilikler*, 456-457; Üçışık/Çelik, *Anonim Şirketler*, 529.

¹⁴⁹ Bkz. Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 430.

sorumluluklarının temelinde özen yükümlülüğü yatmaktadır. Bu durumda yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluklarının Türk Borçlar Kanunu'nda kusursuz sorumluluk türü olarak karşımıza çıkan özen yükümlülüğü ile aynı temele dayandığını söylemek mümkündür.

3. Halktan Para Toplamak

Türk hukukunda anonim şirketler, aile tipi anonim şirketler ve halka açık anonim şirketler olmak üzere iki grupta düzenlenmektedir. Halka açık anonim şirketler, hisse senetlerini halka arz etmiş olan veya halka arz etmiş sayılan şirketlerdir. SPK m. 16/1 uyarınca pay sahibi sayısı 500'ü aşan anonim şirketler, hisse senetlerini halka arz etmiş sayılır ve halka açık anonim şirket hükümlerine tabi olur.

Halktan para toplama yetkisi sadece lisans almış bankalara ve finans kuruluşlarına tanınmaktadır. Hisse senedi satışı yapabilen anonim şirketler de SPK kapsamında halka açık anonim şirketler olarak karşımıza çıkmaktadır. Lisans almış bankalar ve finansal kuruluşlar dışındaki anonim şirketlerin halktan para toplanması engellenmek istenmiş ve bu amaçla TTK m. 552/1 düzenlenmiştir¹⁵⁰. TTK m. 552/1 uyarınca “*Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaa-diyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması yasaktır*”. Bu hükümle halkı aldatmayı engellemeyi amaçlanmış¹⁵¹ ve halktan para toplanması yasağına ilişkin sebepleri örnekleyici olarak sayılmıştır. “*Halk*” ibaresi geniş kitleleri ifade etmek için kullanılmakta olup çok kişiye başvurulmasını, el ilanı ve benzeri araçların dağıtılmasını, ilan verilmesini ve benzeri yöntemleri kapsamaktadır (Gerekçe).

Halktan para toplayan kişinin iyiniyetli olması veya kusurunun bulunmaması TTK m. 552/1 uyarınca sorumluluk doğmasını engellemektedir. Halktan para toplamak için girişimde bulunulması, para toplamaya başlama veya paranın toplanması sorumluluk sebebi oluşturur, henüz halktan para toplanmamış olması TTK m. 552/1 uyarınca sorumlu olanların sorumluluklarını ortadan kaldırmaz. Hükümde bir kusursuz sorumluluk hali düzenlenmiştir¹⁵² ve bu kusursuz sorumluluğun temelini kamu yararı oluşturmaktadır.

Yetkisi olmayan anonim şirket tarafından para toplanmaya girişilmesi ve para toplanmasının Sermaye Piyasası Kurulu tarafından önlenmesi gerekmektedir. Bu görevi ifa etmek için Kurul, mahkemen tedbir kararı talep ederek hukuksal aykırılık oluşturan fiillerin hemen durdurulmasını talep edebilir, anonim şirket tarafından para toplanmışsa bu paralara mahkeme tarafından el konulmasını ve

¹⁵⁰ Ayhan/Çağlar/Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 430.

¹⁵¹ Gerekçe.

¹⁵² Aynı yönde bkz. Üçışık/Çelik, *Anonim Şirketler*, 531.

somut olayın özelliklerinin gerektirdiği başkaca tedbirlerin alınmasını isteyebilir, para toplayanların Türkiye’deki malvarlıklarına önlem konulmasını talep edebilir ve suç duyurusunda bulunabilir.

C. YÖNETİM KURULU ÜYELERİ İÇİN ÖNGÖRÜLEN DİĞER KUSURSUZ SORUMLULUK HALLERİ

1. Spor Anonim Şirketlerinde Yönetim Kurulu Üyelerinin Kusursuz Sorumluluğu

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluk hallerine ilişkin TTK’da yer alan düzenlemelerden başkaca kusursuz sorumluluk halleri de mevcuttur. 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu¹⁵³ (SKSFK) ile düzenlenmiş olan spor anonim şirketlerinin yönetim kurulu üyeleri için kusursuz sorumluluk öngörülmüştür. SKSFK m. 20/13, açık bir şekilde bir kusursuz sorumluluk hali düzenlemektedir. Buna göre zarara sebebiyet verenlerin kanunda düzenlenen ve aşağıda açıklanan bazı durumlarda sorumluluklarının doğması için kasıt veya kusur aranmayacaktır. Kanun koyucu, kasıt veya kusurun aranmayacağını açık bir şekilde ifade ederek bir kusursuz sorumluluk hali düzenlemiştir.

Spor anonim şirketlerde kusursuz sorumluluğun öngörüldüğü hallerden birisi gelir ve alacakların devredilmesine ilişkin olan SKSFK m. 20/4’tür. Bu hüküm, gelir ve alacakların devredilmesi kararına ilişkin genel kurul toplantı nisapları öngörmüş ve bazı sınırlamalar getirmiştir. Bu hükmün ihlali nedeniyle bir zarar doğması durumunda zarara neden olanların sorumlu tutulabilmeleri için kusur ve kasıt olması aranmayacaktır.

Spor anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun öngörüldüğü bir diğer hal SKSFK m. 20/5 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hüküm spor anonim şirketlerinin borçlanmalarına ilişkin sınırlamalar getirmekte ve spor anonim şirketlerinin borçlanma işlemlerinin nasıl yapılacağına ilişkin usulü belirlemektedir. Borçlanma işlemi ile şirketin zarara uğraması halinde de bir kusursuz sorumluluk söz konusu olacaktır.

Bir diğer kusursuz sorumluluk hali ise SKSFK m. 20/8’in ihlal edilmesi sonucunda zarar doğması sonucu söz konusu olmaktadır. Hüküm, menfaat çatışmasına ilişkin olup yönetim kurulu üyelerinin ve bunların hısımlarının alacaklarını devretmesine, borç vermesine ve bazı diğer ayni ve şahsi haklar tanınmasına ilişkin sınırlamalar getirmektedir. Bu hükmün ihlali neticesinde de kusursuz sorumluluk doğacaktır.

Son olarak SKSFK m. 20/9 ile spor anonim şirket ad ve hesabına yapılan ödeme ve tahsilatlarda hukuka aykırılık olması neticesinde zarar doğması nedeniyle kusursuz sorumluluk düzenlenmektedir.

¹⁵³ T.C. Resmi Gazete, 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu, Tarih: 26.04.2022.

Her ne kadar SKSFK ile kusursuz sorumluluk öngörülmüş olsa da söz konusu sorumluluğun özen yükümlülüğüne dayanması neticesinde kurtuluş kanıtı getirme imkanı da tanınmıştır. SKSFK m. 20/13, “(...) zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat etmedikçe sorumluluğu devam eder” denilerek, sayılan dört ihlal neticesinde bir zarar doğması halinde kusursuz sorumlu olacak kişilere, gerekli özeni gösterdiklerini ispat ederlerse sorumluluktan kurtulma imkanı getirilmiştir.

2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu

Vergi hukuku anlamında yönetim kurulu anonim şirketin yasal temsilcisi ve vergi sorumlusu sayılmaktadır¹⁵⁴. Anonim şirketin kendisi vergi yükümlüiyken yönetim kurulunun şirket adına bazı ödevleri yerine getirme yükümlülüğü söz konusudur. Bu yükümlülüğün bir sonucu olarak anonim şirket alacaklıları arasında yer alan kamunun da sorumluluk davası açma hakkı mevcuttur¹⁵⁵. Kamu alacakları bakımından yönetim kurulunun sorumluluğuna ilişkin özel bir düzenleme getirilmemekle birlikte kanuni temsilcilerin sorumluluğuna ilişkin özel hükümler yer almaktadır.

213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) m. 10, yönetim kurulunun kamu borçlarından için öngörülen ödevleri yerine getirmemesi nedeniyle vergi mükelleflerinden veya vergi sorumlularından tamamen alınamayan vergi ve buna bağlı alacakların kanuni yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilerden tahsil edileceğini düzenlemiştir.

VUK m. 10/2, yönetim kurulu üyelerinin anonim şirketin kamu borçlarından açıkça sorumlu olacaklarını düzenlememiş, onun yerine kanuni temsilcilerin kamu borçlarından sorumluluğuna ilişkin genel bir hüküm getirmiştir. Bu durumda yönetim kurulu üyelerinin bu hüküm kapsamında sorumlu olup olamayacaklarının tespiti gerekir. Bunun için ikili bir ayırım yapılmaktadır. Eğer özel bir düzenleme ile anonim şirketin kamu borçlarını ödememesinden dolayı yönetim kurulunun sorumlu olmayacağı düzenlenmemişse yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelecektir. Ancak yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilmesini engelleyen bir düzenleme getirilmesi mümkündür¹⁵⁶. Yönetim kurulu üyeleri ayrıca görev süreleri içinde meydana gelen kamu borçlarından sorumlu olacaklar, görev sürelerinin öncesinde veya sonrasında meydana gelen kamu

¹⁵⁴ Bkz. Coşkun, *Kamu Borçları*, 1606-1607. Vergi sorumlusu, VUK m. 8/2’de “verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişi” olarak tanımlanmıştır.

¹⁵⁵ Şükrü Yıldız, “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu” *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’nun 65. Yaş Günü Armağanı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1999, 773.

¹⁵⁶ Bkz. Yıldız, *Kamu Borçları*, 782-783; Karayalçın, 6. Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan 390 Seri No.lu Tahsilat Genel Tebliği uyarınca esas sözleşmede temsil yetkisinin murahhas üye veya müdürlere devredilmesi durumunda söz konusu kişilerin de kanuni temsilci sayılarak vergi borçlarından sorumlu olacakları ifade edilmiştir.

borçlarından sorumlu olmayacaklardır¹⁵⁷. Bunun yanı sıra asıl vergi borcunun zamanlaşımına veya affa uğraması halinde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu da ortadan kalkacaktır¹⁵⁸.

Yönetim kurulu üyelerinin anonim şirketin kamu borçlarından sorumlu tutulabilmesi için ilk olarak anonim şirketin bu vergi borcu ve ona bağlı alacaklar için takip edilmesi ve bu alacağın kısmen veya tamamen tahsil edilememesi gerekir¹⁵⁹. Dolayısıyla yönetim kurulu üyelerinin kamu borçlarından sorumluluğu fer'i niteliktedir. Ancak AATUHK m. 75 ve 76'ya göre yapılan takip sonucunda aciz vesikası verilmesinin ardından yönetim kurulu üyelerinin takibi söz konusu olabilir.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun (AATUHK) mük. m. 35 de kamu borçları için VUK m. 10'a benzer bir düzenleme getirmektedir. 4108 sayılı Kanun'la 1995 yılında AATUHK'a getirilen bu düzenleme sonucunda yönetim kurulu üyelerinin kamu borçlarından sorumluluğu kusursuz sorumluluk halini almıştır¹⁶⁰. Bu hüküm uyarınca tüzel kişilerin mal varlığından tamamen veya kısmen tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacakları, kanuni temsilcilerinin şahsi malvarlığından tahsil edilecektir. Buna göre yönetim kurulu üyeleri, anonim şirketin kamu borçlarından dolayı tüm malvarlıkları ile sorumludur¹⁶¹.

VUK ve AATUHK'teki düzenlemelerin yanı sıra 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) m. 88/20'de de sigorta primlerinin tahsilinden sorumluluğa ilişkin düzenleme yer almaktadır. "*Primlerin Ödenmesi*" başlıklı SSGSSK m. 88/20, "*Kurumun sigorta primleri ve diğer alacakları haklı bir sebep olmaksızın bu Kanunda belirtilen sürelerde ödenmez ise kamu idarelerinin tahakkuk ve tediyeye ile görevli kamu görevlileri, tüzel kişiliği haiz diğer işverenlerin şirket yönetim kurulu üyeleri de dahil olmak üzere üst düzeydeki yönetici veya yetkilileri ile kanuni temsilcileri Kuruma karşı işverenleri ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur*" demektedir.

Anonim şirketin temsilcisi konumunda olan yönetim kurulunun VUK m. 10/2 kapsamındaki sorumluluğunun kapsamını genel bütçeye giren vergi, resim ve harçlar ile İl Özel İdareleri ve Belediyelerin resim ve harçları oluşturmaktadır¹⁶².

¹⁵⁷ Yıldız, *Kamu Borçları*, 786; Karayalçın, 7; Çamoğlu, 258. İstifa sonucu yönetim kurulu üyeliği sona eren yönetim kurulu üyesinin, üyeliğin son bulmasından sonraki vergilendirme dönemine ait vergi ve alacaklardan sorumlu olmayacağına ilişkin bkz. Danıştay 7. D. T. 11.10.2000, E. 200/1158, K. 200/2697.

¹⁵⁸ Karayalçın, 6.

¹⁵⁹ Yıldız, *Kamu Borçları*, 780; Narter, *Kamu Borçları*, 76; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), *Ortaklıklar I*, N. 621e.

¹⁶⁰ Bkz. Yıldız, *Kamu Borçları*, 777.

¹⁶¹ Bozkurt, *Vergisel Sorumluluk*, 239 vd.

¹⁶² Yıldız, *Kamu Borçları*, 780; Narter, *Kamu Borçları*, 74.

AATUHK mükerrer m. 35'in temsilciler açısından kusursuz sorumluluk esası benimsediği öğretide benimsenmekle birlikte VUK m. 10/2 hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır¹⁶³. Bir görüş yönetim kurulu üyelerinin kamu borçlarından sorumluluğunun bir kusursuz sorumluluk olduğunu savunmaktadır¹⁶⁴. Bu görüş, kanun metnindeki değişikliğe dayanmaktadır. Gerçekten de VUK m. 10/2'nin önceki halinde temsilcilerin vergi kanunlarından doğan ödevlerini kasıt ve ihmal ile yerine getirmemesi durumunda sorumlu olacakları öngörülmüşken 1988'de yapılan değişiklik ile bu şart kaldırılmıştır. Kanunun metninden sorumluluğun doğabilmesi için kasıt ve ihmal aranmasına ilişkin şartın kaldırılması nedeniyle yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun söz konusu olduğu kabul edilmiştir¹⁶⁵. Bununla birlikte öğreti ve uygulamadaki diğer bir görüş bir kusur sorumluluğu hali düzenlenmiş olduğudur¹⁶⁶. Bu görüşe göre kanun koyucu, bir kusursuz sorumluluk hali düzenlemeyi amaçlamak yerine kanuni temsilcilerin vergi ödevlerinin yerine getirilmemesinde kusurlu olduğunu varsaymaktadır¹⁶⁷. Sorumluluk hukukunda istisnai olarak öngörülen kusursuz sorumluluğun açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Her ne kadar ilgili sorumluluk halinin kusursuz sorumluluk olduğunun açık şekilde ifade edilmesi gerekmemekteyse de kanun metninde yer alan kusur şartının kaldırılmasının tek başına kusursuz sorumluluğa mevcudiyet vermediğinin kabulü gerekir. Bunun yanı sıra kanun koyucunun bu düzenleme ile kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlamayı ve bu sayede bireylerin anayasada öngörülen temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almayı amaçladığı söylenebilir¹⁶⁸. Ancak asıl borçlunun değil de temsilcinin kusuru aranmaksızın kamu alacağından sorumlu tutulması ölçülülük ilkesi ile bağdaşmamaktadır¹⁶⁹.

¹⁶³ Özkan, *Kamu Borçları*, 89 vd.

¹⁶⁴ Bkz. Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), *Ortaklıklar I*, N. 621d; Yıldız, *Kamu Borçları*, 791; Helvacı, *Hukuki Sorumluluk*, 102; Çamoğlu, 260-261; Narter, *Kamu Borçları*, 78. Bu yönde Danıştay kararı için bkz. Danıştay 9. D. T. 01.12.2008, E. 5719, K. 5686.

¹⁶⁵ Aynı yönde bkz. Helvacı, *Hukuki Sorumluluk*, 76-77.

¹⁶⁶ Yıldız, *Kamu Borçları*, 791-792; Karayalçın, 7. Ayrıca bkz. Danıştay 3. Daire, T. 23.09.2011, E. 2009/3078, K. 5097; Danıştay VDDK E. 2004/238, K. 2005/57; Yarg. 9. HD. T. 03.04.2007, E. 13956/5265. Anayasa Mahkemesi (AYM) *Ahmet Uğur Balkaner* kararında istisnai haller dışında eylemi kamu borcunu ödememek olan kanuni temsilcinin sorumluluğuna gidilmesini adalet ve hakkaniyeti zedeleyici bulmuştur.

¹⁶⁷ Nihat Taşdelen, "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığın Vergi Borçlarından Dolayı Sorumluluğu ve Yurtdışına Çıkış Yasağı" *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10-11/12-13-14-15 (Nisan 2009) 10.

¹⁶⁸ Bkz. AATUHK mük. md. 35 gerekçe.

¹⁶⁹ Aynı yönde bkz. Gonca Özkan, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Doğan Sorumluluğu*, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019) 91.

III. DEĞERLENDİRME

TTK'da yer alan ve çalışmada incelenen üç düzenlemede yer alan sorumluluk türünün kusursuz sorumluluk olup olmadığı hususunda öğretide farklı görüşler mevcuttur. Yukarıda ele alınan düzenlemelerin aslında bir kusur sorumluluğu oluşturduğunu ileri süren yazarlar, sorumluluk hukukunda kusurun kural, kusursuz sorumluluğun ise istisna olmasına dayanmaktadır¹⁷⁰. Bu görüşe göre ancak kanunda açıkça öngörülen durumlarda kusursuz sorumluluk söz konusu olabilir. Kusur sorumluluğunun kural olduğu düşünüldüğünde hukuki öngörülebilirliğin sağlanabilmesi için kusursuz sorumluluğun açıkça düzenlenmesi gerekmektedir¹⁷¹. Ancak bu kanun metninde muhakkak kusursuz sorumluluk olduğunun belirtilmesini gerektirmez. İlgili kanun hükümleri incelendiğinde, sorumlulardan bir kısmı için kusur şartının açıkça aranması ve diğerleri için aranmaması, hükmün mefhum-u muhalifinden hakkında açıkça kusur şartı aranmayanların kusursuz sorumlu olmaları sonucunu doğurur¹⁷².

Yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun, objektif özen yükümlülüğünden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu durumda, yönetim kurulu üyelerinin özen ve gözetim yükümlülüğünün sorumsuzluğu ortadan kaldıran bir neden olarak ileri sürülemeyeceğini düzenleyen TTK m. 553/3'ün yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunu nasıl etkilediğinin değerlendirilmesi gerekir.

Yönetim kurulu üyelerinin gözetim yükümlülüğüne ilişkin olan TTK m. 553/3'e göre "*Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz. Bu sorumlu olmama durumu, gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınmaz*". Gerek-

¹⁷⁰ Bkz. Karaman Coşgun/Doğrusöz Koşut, *Hukuki Sorumluluk*, 3762; Yasaman, *Hukuki Sorumluluk*, 102; Ali Murat Sevi, *Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011, 439. Sevi, hükümde açıkça kusur şartının öngörülmemiş olmasının kusursuz sorumluluğun söz konusu olduğunu düşünmek için yeterli dayanak teşkil etmediğini ve kusursuz sorumluluğun kabul edilmesinin kanun koyucunun amacını aşan bir yorum olacağını dile getirmiştir. Bkz. Sevi, *Sermaye*, 439. Yasaman ise kusur sorumluluğun kural, kusursuz sorumluluğun istisna olduğu görüşünden yola çıkarak yalnızca TTK m. 549'un lafzı nedeniyle kusursuz sorumluluk olduğuna kanaat getirilemeyeceğini dile getirmektedir. Bkz. Yasaman, *Hukuki Sorumluluk*, 102.

¹⁷¹ Yasaman, *Hukuki Sorumluluk*, 102.

¹⁷² Kusursuz sorumluluk olarak değerlendirilen birçok hükümde açıkça kusursuz sorumluluğun öngörüldüğü belirtilmemektedir. TBK'da düzenlenen kusursuz sorumluluk halleri "*Kusursuz Sorumluluk*" başlığı altında düzenlenmekle birlikte başka kanunlarda düzenlenen hükümlerde kusursuz sorumluluk açıkça öngörülmemiştir. Örneğin TMK m. 730'da öngörülen taşınmaz malikinin sorumluluğu, öğretide ve yargı kararlarında kusursuz sorumluluk olarak değerlendirilmekle birlikte metinde buna ilişkin bir ibare yer almamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere, Türk hukukunda kusursuz sorumluluğun varlığından söz edebilmek için açıkça düzenlenmesi gerekse de kanun metninde kusursuz sorumluluk öngörüldüğüne ilişkin bir ibarenin varlığı aranmamaktadır. Taşınmaz malikinin sorumluluğu ile ilgili bkz. Şaban Kayıhan / Mustafa Ünlütepe, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018), 307 vd.; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 390 vd.

çede hükmün, uygulamada yönetim kurulu üyelerinin insan takati üzerinde bir gözetim anlayışıyla şirketteki her türlü kanuna ve esas sözleşmeye aykırılıktan sorumlu tutulduklarının gözlemlendiği ve uygun illiyet bağının veya kusurlarının yokluğu halinde soyut bir gözetim anlayışına dayanılarak yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulmalarına engel olmanın amaçlandığı ifade edilmiştir¹⁷³. Buna göre usulüne uygun yetki devri yapan yönetim kurulu üyelerinin ve diğer üst düzey yöneticilerin sorumluluktan kurtulması mümkündür¹⁷⁴. Hüküm aslında TTK m. 369 ve 375/1-e’de düzenlenen özen ve gözetim yükümlülüğünün sınırını çizmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte hükmün anlamının açığa kavuşturulması gerekir.

Yönetim kurulunun gözetim yükümlülüğü devredilemez yetkileri arasında yer alır (TTK m. 375/1-e). Gereğede, üst gözetimden ne anlaşılması gerektiğine ilişkin “*üst gözetim ile kastedilen hem kuramsal hem de işletme iktisadı yönünden gerekli olan işlerinin akışının gözetimidir. Yoksa yönetim kurulu bir kontrol ve denetim organı değildir. Üst gözetimin normatif niteliği hükmün bizzat kendisinden anlaşılmaktadır*” denilmektedir. Yönetim kurulunun, TTK m. 367 uyarınca düzenlenecek bir iç yönergeyle yönetimi bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine ya da üçüncü kişiye devretmesi halinde yönetim kurulunun gözetim yükümlülüğü doğacaktır¹⁷⁵. Yönetim kurulu ile görevlendirilen ve yetkilendirilen yöneticiler arasında bir güven ilişkisi olması yönetim kurulunun gözetim yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır¹⁷⁶.

2001 yılında yirminin üzerinde bankanın kapatılmasıyla ilgili olarak banka yönetim kurulu üyelerine karşı açılan sorumluluk davalarına duyulan tepki neticesinde TTK m. 553/3, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun bir parçası olmuş ve yönetim kurulu üyeleri üzerindeki sorumluluğu azaltmayı amaçlamıştır. TTK m. 553/3, üst gözetim yükümlülüğünü ortadan kaldırıcı nitelikte değildir¹⁷⁷, yalnızca sorumluluğu sınırlamayı amaçlamaktadır¹⁷⁸. Bu hüküm, icrai yetkisi olmayıp

¹⁷³ Yönetim kurulunun kontrolü dışında kalan hukuka aykırılıklar ile normal hal ve şartlarda görülmeyen, tahmin edilemeyen ve önlenemeyen hukuka aykırılıklardır (Tekinalp, N. 16-17).

¹⁷⁴ Ayhan/Çağlar/Özdamar, *Şirketler Hukuku*, 446.

¹⁷⁵ İç yönerge, şirketin organizasyon şemasını içeren, yetki sınırlarını çizen ve yönetimdeki görev ilişkilerini gösteren bir metindir. Yetki devrinin mutlaka iç yönergede yapılması gerekir. Yönetim yetkisinin devri sonucunda yapılan işlemler nedeniyle kimlerin hukuki sorumluluklarının doğduğunu tespit edebilmek için iç yönergenin asgari içeriğinin belirsizlik içermemesi, üçüncü kişilerin anlayabileceği şekilde açık ve anlaşılır olması gerekir (Kırca (Şehirli Çelik/Manavgat), *Anonim Şirketler*, 606).

¹⁷⁶ Kırca (Şehirli Çelik/Manavgat), *Anonim Şirketler*, 592. Yönetim kurulu, “*güvenmek iyidir, kontrol etmek daha iyidir (vertrauen ist gut, kontrolle ist besser)*” ilkesi gereğince gözetlemek ve gerekli somut önlemleri almakla yükümlüdür (Pulaşlı, *Özen Yükümlülüğü*, 42).

¹⁷⁷ Aynı yönde bkz. Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, 664.

¹⁷⁸ TTK m. 553/3’ün gözetim yükümlülüğü üzerindeki etkisi öğretide tartışmalıdır. Pulaşlı, yönetim kurulunun devredilemez yetkileri arasında yer alan gözetim yükümlülüğünün bu hüküm ile işlevsiz

da gözetim yükümlüsü konumuna gelen ve murahhasları gözetlemekle yükümlü olan yönetim kurulu üyelerine ilişkin bir düzenlemedir. Yönetim kurulu üyeleri, kontrolü dışında kalan¹⁷⁹ kanuna veya esas sözleşmeye aykırı işlemler nedeniyle meydana gelen zarardan, kusurlu olmaları ve uygun illiyet bağının bulunması halinde sorumlu olacaktır.

Aslında yönetim kurulu üyelerinin üst gözetim yükümlülüğü ile ilgili olan bu hükmün, yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun öngörüldüğü hal-lerde yönetim kurulu üyesine kurtuluş kanıtı getirme imkanı sağlamaktadır. Gerçekten de hükmün lafzından anlaşıldığı üzere yönetim kurulu üyesi ancak kontrolü dahilindeki hukuka aykırılıklardan dolayı sorumlu olacaktır. Bu durumda yönetim kurulu üyesinin, yönetim yetkisini devrettiği kişilerin seçiminde ve bu kişilerin görevlerini ifa ederken onların gözetiminde objektif özen yükümlülüğüne uygun davrandığını kanıtlanması halinde sorumluluktan kurtulması mümkün olacaktır.

SONUÇ

Anonim şirketin temsil ve yönetim organı olan yönetim kurulu tarafından yapılan işlemler anonim şirketi bağlamakta ve kural olarak yönetim kurulu üyelerinin şahsında borç ve hak doğmamaktadır. Ancak istisnai olarak, anonim şirketi temsilen yapılan iş ve işlemler neticesinde yönetim kurulu üyesinin şahsından kaynaklanan bir zararın olması halinde, bu zarara anonim şirketin değil de bizzat zarar şahsından kaynaklanan yönetim kurulu üyesinin katlanması hakkaniyet gereğidir. Bu nedenle TTK m. 553, yönetim kurulu üyelerinin şahsi sorumluluğuna ilişkin düzenleme getirmiştir.

Kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık, zarar, illiyet bağı ve kusur şartlarının varlığı halinde yönetim kurulu üyesinin kusur sorumluluğu söz konusu olacaktır. Kural olarak yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu kusur sorumluluğudur. Bununla birlikte TTK'da yer alan sorumluluğa ilişkin üç hükümde yönetim kurulu üyelerinin kusursuz sorumluluğunun öngörüldüğü düşünülmektedir.

İlk olarak TTK m. 549'da düzenlenen "*Belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması*"na ilişkin hüküm TTK'da düzenlenen ve yönetim kurulu üyeleri

kılındığını düşünmektedir (Pulaşlı, *Özen Yükümlülüğü*, 41). Benzer bir görüşte olan Akdağ Güney, yönetim kurulu üyelerini korumayı amaçlayan bu hükmün aslında büyük ve karmaşık yapılı anonim şirketlerde hemen her şeyin yönetim kurulunun denetimi dışında kalabilmesi nedeniyle yönetim kurulu üyesinin özen yükümlülüğü altındaki işleri önemli ölçüde sınırlandıracığını ifade etmiştir (Akdağ Güney, *Sorumluluk*, 86 vd.). Kırca ise daha farklı bir yaklaşım sergileyerek yönetim kurulunun kontrolü dışında kalan hususlarda zaten gözetim yükümlülüğü olmadığını ve esasa ilişkin bir yenilik getirmediğini savunmaktadır (Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), *Anonim Şirketler*, 614).

¹⁷⁹ Burada kontrol dışılık, anonim şirketin olağan işlerinde özensizlik veya hukuka aykırılığın fark edilememesi, tespit edilememesi ve buna karşı bir önlem alınmasının mümkün olmaması anlamına gelmektedir. Bkz. Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, 422; Akdağ Güney, *Yönetim Kurulu*, 453.

için de uygulanabilir olan bir kusursuz sorumluluk halidir. Bu hüküm uyarınca anonim şirketin kuruluşu, anonim şirket sermayesinin artırılması ile yapısal değişiklikler ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemlerle ilgili belgelerin ve beyanların hileli, sahte, gerçeğe aykırı ve kanuna aykırı olması nedeniyle düzenleyenler ve beyanları yapanların kusursuz sorumluluğu söz konusudur. Hükümde sayılan belgeler sınırlı sayıda olmayıp örnekleyici niteliktedir.

TTK m. 549'da belge ve beyanların gerçeğe aykırı olmasından doğan sorumlulukta katılanlar için kusur şartı aranmakla birlikte düzenleyenler ve beyanda bulunanlar için kusur şartı aranmamaktadır. Bu eylemlerin yönetim kurulu üyesi tarafından gerçekleştirilmesi halinde yönetim kurulu üyesinin kusursuz sorumluluğu söz konusu olacaktır. Hükümde yer alan kusursuz sorumluluk, kamu yararı ile açıklanır.

Belgelerin ve beyanların gerçeğe ve kanuna aykırı olmasını düzenleyen TTK m. 549'un kapsamına giren durumlar, bazı özel sorumluluk hükümlerinin de kapsamına girmektedir. TTK m. 193, yapısal değişikliklerden doğan sorumluluğu düzenlemektedir. İki hüküm arasında kusur şartına ilişkin farklılık nedeniyle iki hükmün de birlikte uygulanabilir olduğu *kanaatindeyiz*. Yine TTK m. 549 kapsamında yer alan belgelerden izahnamede yer alan bilgilerin gerçeğe aykırı olması nedeniyle SPK m. 10'da, izahnamenin de aralarında bulunduğu kamuyu aydınlatma belgeleri nedeniyle SPK m. 32'de sorumluluğa ilişkin düzenleme bulunmaktadır. *Kanaatimizce*, özel hüküm olmaları nedeniyle SPK m. 10 ve 32'ye öncelik verilmesi gerekmele birlikte TTK m. 549'a gidilmesi de mümkündür. Ancak TTK m. 549'a dayanılarak zararın tazmininin talep edilmesi halinde SPK m. 32'ye gidilmesi mümkün olmayacaktır.

Sermaye hakkında yanlış beyanlardan doğan sorumluluğu düzenleyen TTK m. 550/1 ile sermaye şirketi olan anonim şirketin alacaklılarının alacaklarının güvencesi olan sermaye ve bu sayede dolaylı olarak anonim şirket dışındaki menfaat sahipleri korunmak istenmiştir. Anonim şirkete taahhüt edilmiş olması gereken sermayenin tamamının taahhüt edilmemiş olması veya ödenmesi gereken sermaye ödenmemişken sermaye taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler, meydana gelen zarardan kusurları olması aranmaksızın sorumlulardır.

Sermaye Piyasası Kanunu'nda öngörülenler dışındaki anonim şirketlerin halktan para toplamasını yasaklayan TTK m. 552/1, bu hüküm ile halkı aldatmayı engellemeyi amaçlamaktadır. TTK m. 552/1'deki yasağı ihlal ederek halktan para toplayanların kusursuz sorumlu oldukları öğretilerinde kabul edilmektedir.

Kusursuz sorumluluğu düzenleyen ve yönetim kurulu üyelerinin de bu kapsamda kusurları aranmaksızın sorumlu olması mümkün olan bu üç düzenlemenin aslında bir kusursuz sorumluluk düzenlemediğine ilişkin görüşler mevcuttur. *Kanaatimizce*, Türk Ticaret Kanunu'nun bu hükümleri ile kusursuz sorumluluk

düzenlenmektedir. Her ne kadar kusur sorumluluğu kural, kusursuz sorumluluk istisna olduğu için kusursuz sorumluluk hallerinin kanunda açıkça öngörölmüş olması gerekse de hükmün mefhum-u muhalifinden kusursuz sorumluluğun çıkarılmasının yeterli olduğu görüşündeyiz.

7405 sayılı SKSFK de spor anonim şirketlerine ilişkin getirdiği düzenlemeler arasında yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin de düzenleme getirmiştir. Bu hükümlerden birisi olan SKSFK 20/13 açık bir şekilde kusursuz sorumluluk öngörmektedir. Bununla birlikte “*gerekli özeni kanıtladığını ispat etmedikçe*” denilerek yönetim kurulu üyelerine, gerekli özeni gösterdiklerini ispat etmeleri halinde sorumluluktan kurtulma imkanı tanınmıştır.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin değerlendirilen bir diğer husus anonim şirketin kamu borçlarından dolayı yönetim kurulu üyelerinin fer’i sorumluluğu olmuştur. Bu durumda da AATUHK mükerrer m. 35 kusursuz sorumluluk öngörmekle birlikte VUK m. 10/2’ye dair tartışmalar bulunmaktadır. *Kanaatimizce*, VUK m. 10/2’nin metninde değişiklik yapılarak kusur şartının kaldırılması tek başına kusursuz sorumluluk öngöröldüğünün kabulüne neden olmayacaktır. Bu nedenle VUK m. 10/2’nin bir kusur sorumluluğu öngördüğünün kabulü gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdağ Güney, Necla. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2. Baskı, 2010.
- Akdağ Güney, Necla. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu*. İstanbul: Vedat Yayıncılık 2. Baskı, 2016.
- Altay, Sıtkı Anlam. *Anonim Ortaklıkta Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2011.
- Antalya, Osman Gökhan. *Borçlar Genel Cilt V/1,2*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2019.
- Arslanlı, Halil. *Anonim Şirketler Cilt II-III*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 3. Baskı, 1960.
- Atan, Turhan. *Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1976.
- Ayan, Mehmet. *Borçlar Hukuku (Genel Hükmeler)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, 2016.
- Aydoğan, Gökhan. *Anonim Şirketlerde Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Hukuki Sorumluluk*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2021.
- Ayhan, Rıza / Çağlar, Hayrettin / Özdamar, Mehmet. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Yetkin Yayınları, 4. Baskı, 2022.
- Ayoğlu, Tolga. "İzahnameden Doğan Sorumluluk" *İsviçre Borçlar Kanunu'nun İktisabının 80. Yılında İsviçre Borçlar Hukuku'nun Türk Ticaret Hukuku'na Etkileri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009.
- Bahtiyar, Mehmet. *Ortaklıklar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 16. Baskı, 2022.
- Bär, Rolf. "Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates der Aktiengesellschaft, Probleme bei einer Mehrheit von verantwortlichen Personen" *ZBJV* 106 (1970) 457-487.
- Başoğlu, Başak. "Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler" *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (Temmuz 2015) 29-56.
- Bauen, Marc - Venturi, Silvio. *Swiss of Directors Organisation - Powers - Liability - Corporate Governance*. Zürich: Schulthess Verlag, 2009.
- Baysal, Başak. *Haksız Fiil Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Bozkurt, Tamer. "Vergi Yükümlülüğü - Vergi Sorumluluğu Kavramları Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Tek Balına Temsil ve İlzama Yetkili Olanların (Özellikle Murahhas Azaların) Vergisel Sorumluluğu" *BATİDER* 24/4 (2008) 239-260.
- Caspar von der Crone, Hans - Bloch, Benjamin. "Was kann die aktienrechtliche Verantwortlichkeit leisten?" *Verantwortlichkeit im Unternehmensrecht VI*. Ed. Weber, Rolf - Isler, Peter. 83-119. Zurich: Schulthess, 2012.
- Caspar von der Crone, Hans vd. *Aktienrechtliche Verantwortlichkeit und Geschäftsführung Ein funktionaler und systematischer Überblick*. Helbing Lichtenhahn, 2006.
- Coşkun, Pınar Başak. "Anonim Şirketlerin Kamu Borçlarından Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunun Anayasa Mahkemesi Kararları ve Mülkiyet Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi" *Prof. Dr. Zühtü Aytaç'a Armağan*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022.

- Çamoğlu, Ersin. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 3. Baskı, 2010.
- Çamurcu, Emin. *Anonim Ortaklıklarda Farklılaşmış Teselsül İlkesi Uyarınca Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Belirlenmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- Çatakoğlu, Buket. “Halka Arzda İzahnamenin Hukuki Niteliği ve İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluk” *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* 11 (Ocak 2016) 118-132.
- Develi, Emine. *Tüzel Kişinin Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeliği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Diñç, Serhan. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluk Halleri” *Ankara Barosu Dergisi* 4 (Temmuz 2016) 141-175.
- Doğan, Beşir Fatih. *Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2. Baskı, 2011.
- Doğan, Beşir Fatih. “Yönetim Kurulunun Devredilemez Yetkileri ve Yönetim Yetkisinin Devri” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 18/2 (Aralık 2012) 609-640.
- Doğanay, İsmail. “Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin “Hukuki” Sorumlulukları” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 17/57 (1994) 57-72.
- Domaniç, Hayri. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I*. İstanbul: Temel Yayınları, 1988.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Akara: Yetkin Yayınları, 26. Baskı, 2021
- Forstmoser, Peter. *Die Aktienrechtliche Verantwortlichkeit: d. Haftung d. mit d. Verwaltung, Geschäftsführung, Kontrolle u. Liquidation e. AG betrauten Personen*. Zurich: Schulthess, 1978.
- Forstmoser, Peter vd. *Schweizerisches Aktienrecht*. Stämpfli, 1996.
- Forstmoser, Peter vd. *Personal Liability According to Swiss Corporate Law*. Zürich: Schulthess, 2005.
- Giray, Eda. “Anonim Şirketlerde Kuruluşta Doğan Hukuki Sorumluluk” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18/2 (2012) 431-440.
- Gönül Koşar, Günhan. *Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur ve Etkisi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Helvacı, Mehmet. *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1995.
- İhtiyar, Mustafa. *Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2006.
- İmregün, Oğuz. *Anonim Ortaklıklar*. İstanbul, Yasa, 4. Baskı, İstanbul, Yasa, 1989.
- Karahasan, Mustafa Reşit. *Sorumluluk Hukuku - Sözleşmeden Doğan Sorumluluk*. İstanbul: Beta Yayınları, 6. Baskı, 2003.

- Karaman Coşgun, Özlem - Doğrusöz Koşut, Hanife. "Hukuki Sorumluluk" *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III*. Ed. Şenocak, Kemal. 3749-3938. Ankara: Seçkin Yayınları, 2023.
- Karayalçın, Yaşar. "Vergi Hukuku Bakımından Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu" *Yaklaşım Dergisi*, 15 (1994) 5-9.
- Kayihan, Şaban - Ünlütepe, Mustafa. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2018.
- Kendigelen, Abuzer. *Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 3. Baskı, 2016.
- Kılıçoğlu, Ahmet. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Yayınevi, 25. Baskı, 2021.
- Kırca, İsmail / Şehirli Çelik, Feyzan Hayal / Manavgat, Çağlar. *Anonim Şirketler Hukuku Cilt I*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2013.
- Koç, Himmet. "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi Uyarınca Sorumluluklarına Genel Bir Bakış" *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/1 (Haziran 2020) 62-82.
- Kunz, Peter V. *Rechtsnatur und Einredenordnung der Aktienrechtlichen Verantwortlichkeitsklage*. Stämpfli, 1993.
- Manavgat, Çağlar. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sermaye Piyasasını Etkileyen Yönleri" *Türk Ticaret Hukuku Kanunu Tasarısı Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/1 (2005) 523-552.
- Mimaroglu, Sait Kemal. *Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes'uliyeti*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1967.
- Moroğlu, Erdoğan. *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirmeler ve Öneriler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 8. Baskı, 2016.
- Münzinger, Walther. *Motive zu dem Entwurfe eines schweizerischen Handelsrechtes*. Bern: Stämpflische, 1865.
- Narter, Recep. "Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Vergisel Sorumluluğu" *Yaklaşım Dergisi* 2/17 (Mayıs 1994) 72-82.
- Oğuzman, Kemal - Öz, Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 16. Baskı, 2021.
- Özkan, Gonca. *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Doğan Sorumluluğu*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin. *Ortaklıklar Hukuku Cilt I*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 15. Baskı, 2021.
- Pulaşlı, Hasan. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Özen Yükümlülüğü ve Müteselsil Sorumluluğu" *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 25/1 (Mart 2009) 28-63.
- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 8. Baskı, 2022.

- Pulaşlı, Hasan. *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV*. Ankara: Adalet Yayınevi, 4. Baskı, 2022.
- Sanlı, Kerem Cem. *Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi - Hukuk ve Ekonomi Öğretisi*. İstanbul: Arıkan Yayınevi, 2007.
- Savaş, Abdurrahman. “Roma Hukukunda Kusursuz Sorumluluğun Kusur Sorumluluğuna Dönüşüm Süreci ve Bu Dönüşümün Modern Hukuka Etkisi” *İstanbul Hukuk Mecmuası* 80/8 (Temmuz 2022) 537-582.
- Sevi, Ali Murat. *Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Şener, Oruç Hami. *Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2022.
- Tandoğan, Haluk. *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*. Ankara: Turhan Yayıncılık, 1981.
- Tandoğan, Haluk. *Türk Mesuliyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 2010.
- Taşdelen, Nihat. “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığın Vergi Borçlarından Dolayı Sorumluluğu ve Yurtdışına Çıkış Yasağı” *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10-11/12-13-14-15 (Nisan 2009) 39-85.
- Tekinalp, Ünal. *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları*. Ankara: Vedat Yayıncılık, 2. Baskı, 2012.
- Tekinalp, Ünal. *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 5. Baskı, 2020.
- Turan, Gökçen. “Türk Hukukunda İzahnameden Doğan Hukuki Sorumluluğun Esasları” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/1 (Ocak 2016) 191-231.
- Usluel Gürbüz, Aslı. “Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanma İşlemlerinde Yöneticilerin Hukuki Sorumluluğu” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 1/29 (Mart 2013) 141-169.
- Uzel, Necdet. “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Kusurun İspatı” *Sorumluluk Hukuku*. (ed) Baysal, Başak. 375-413. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Üçışık, Güzin - Çelik, Aydın. *Anonim Ortaklıklar Hukuku Cilt I*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Ünlütepe, Mustafa. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Yasaman, Hamdi. “Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları” *Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (Temmuz 2013) 97-112.
- Yıldız, Şükrü. “Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Kamu Borçlarından Sorumluluğu” *Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’nun 65. Yaş Günü Armağanı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1999, 771-794.
- Yusufoğlu, Fülürya. *Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016.